

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta - Katedra Psychologie

POJETÍ ROLE SPOLUŽÁKA A SPOLUŽAČKY
Z POHLEDU ADOLESCENTNÍCH
DÍVEK A CHLAPCŮ

Bakalářská práce

Autorka: Helena Čechová

Vedoucí práce: PhDr. Irena Smetáčková, Ph.D.

Praha 2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a pouze s využitím literatury, kterou cituji a uvádím v seznamu.

V Praze dne 23.6.2011

Helena Čechová

.....

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Ireně Smetáčkové, PhD. za trpělivost, ochotu a cenné rady při vedení mé bakalářské práce. Zároveň děkuji třídní učitelce 9.B za umožnění výzkumu s jejími žáky a žákyněmi a také Národní knihovně ČR za její perfektní služby a poskytnuté útočiště pro nerušené psaní.

Abstrakt česky

Tato bakalářská práce se zabývá tím, jak pojmají roli spolužáka a spolužačky dívky a chlapci v období adolescence. Práce je rozdělena na dvě části - teoretickou a empirickou. Teoretická část představuje téma z pohledu vývojové psychologie, sociální psychologie a genderových studií. V první polovině teoretické části se zabývám sociálními aspekty role spolužačky a spolužáka, pojmám ji v rámci třídní a vrstevnické skupiny. Prostor věnuji také navazování přátelství mezi dívkami a chlapci. Druhou polovinu teoretické části věnuji období adolescence jakožto specifické vývojové etapě. Zaměřuji se na biologické, psychické a sociální změny, které období dospívání provázejí. Celou teorií prostupuje hledisko genderové problematiky, přičemž se zaměřuji na porovnání dospívání dívek a chlapců. Teoretickou část završuji představením procesu vytváření genderových rolí a významu femininity a maskulinity.

Empirická část zahrnuje výzkum pojetí role spolužáka a spolužačky v 9. třídě. Představím průměrné představy žáků a žákyň o ideální spolužačce a spolužákovi. Zaměřím se na genderový aspekt těchto rolí. Při interpretaci dat z obsahové analýzy také poukážu na odlišnost pojetí role spolužáka a spolužačky z hlediska genderové příslušnosti samotných žáků a žákyň. Zaměřím se na to, zda zaujímají chlapci a dívky odlišný vztah ke spolužačce a ke spolužákovi a o jaký vztah se jedná.

Abstract in English

This thesis deals with the conception of classmate's roles from the perspective of adolescent girls and boys. Thesis is divided into two parts – theoretical and empirical.

The theoretical part introduces the subject in terms of developmental and social psychology and gender studies. In the first half of theoretical part I follow up the social aspects of the classmate's role and conceive it within the class and peer group. Certain space is also devoted to establishing the relationships between girls and boys. The second half of theoretical section reflects adolescence as a specific developmental period, in which I focus on occurring biological, mental and social changes. Whole theory is penetrated by gender perspective focussing on comparison of girl or boy adolescence. Introducing the process of gender roles creation and the significance of femininity and masculinity completes the theoretical part.

The empirical part includes research of role concept within the 9th class of primary school. Presenting average images of pupils about the ideal classmate (girl and boy) I highlight the gender aspects of mentioned role. While interpreting the analysis outcomes and considering itself gender membership of responding pupils I point out the role differences as well. The goal is to show whether boys and girls create a different relation to schoolmate-girl and schoolmate-boy, and what kind of relation it is.

OBSAH

I. ÚVOD	8
II. TEORETICKÁ ČÁST	9
1. Spolužáci a spolužačky	9
1.1 Škola a třída jako specifické prostředí	9
1.2 Význam vrstevníků v období dospívání	12
1.3 Dívky a chlapci (nejen) ve třídě	14
2. Dívky a chlapci v období adolescence	18
2.1 Biologické změny v dospívání	18
2.2 Psychické změny v dospívání	21
2.3 Sociální změny v dospívání	21
2.4 Výchova k genderovým rolím	22
2.5 Pojetí femininity a maskulinity	24
II. EMPIRICKÁ ČÁST	26
1. Cíl a výzkumné otázky	26
1.1 Cíl výzkumu	26
1.2 Výzkumné otázky	26
2. Sběr dat: výzkumný soubor, nástroj a průběh výzkumu	27
3. Metody analýzy dat	28
4. Interpretace dat - úvod	29
5. Analýza objektu	30
5.1 Dívky o dívce	31
5.1.1 VZHLED	31
5.1.2 OSOBNOST	34
5.1.3 ZÁLIBY	36
5.2 Chlapci o dívce	36
5.2.1 VZHLED	36
5.2.2 OSOBNOST	38
5.2.3 ZÁLIBY	39
5.3 Dívky o chlapci	40
5.3.1 VZHLED	40
5.3.2 OSOBNOST	42
5.3.3 ZÁLIBY	43

5.4 Chlapci o chlapci	44
5.4.1 VZHLED	44
5.4.2 OSOBNOST	45
5.4.3 ZÁLIBY	46
6. Analýza autorství	47
6.1 Dívky o dívce	47
6.1.1 ROZSAH	47
6.1.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST	48
6.1.3 HODNOCENÍ	48
6.1.4 VZTAH K OBJEKTU	49
6.2 Chlapci o dívce	50
6.2.1 ROZSAH	50
6.2.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST	50
6.2.3 HODNOCENÍ	51
6.2.4 VZTAH K OBJEKTU	51
6.3 Dívky o chlapci	52
6.3.1 ROZSAH	52
6.3.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST	52
6.3.3 HODNOCENÍ	53
6.3.4 VZTAH K OBJEKTU	53
6.4 Chlapci o chlapci	54
6.4.1 ROZSAH	54
6.4.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST	54
6.4.3 HODNOCENÍ	55
6.4.4 VZTAH K OBJEKTU	55
7. Shrnutí výsledků	56
IV. DISKUSE	60
V. ZÁVĚR	65
VI. SEZNAM LITERATURY	67
VII. PŘÍLOHY	69

I. ÚVOD

Téma své bakalářské práce jsem si zvolila jako propojení tří hlavních oblastí mého odborného i osobního zájmu. Jedním z nich je školní prostředí, konkrétněji školní třída jako sociální skupina. Ve své praxi se věnuji realizaci programů primární prevence sociálně-patologických jevů na druhých stupních základních škol. Osobně působím střídavě na zhruba 10 školách, kde se setkávám s dětmi od pátých do devátých tříd. Jelikož s třídními skupinami pracuji v jiném než vyučovacím kontextu, mám možnost blíže nahlížet do vzájemných vztahů mezi spolužáky a spolužačkami. Každý kolektiv představuje individuální organismus, který si žije vlastním životem. Všechny ale fungují na společných principech sociální skupiny se svými zákonitostmi, ke kterým se z hlediska svého náhodného a různorodého složení určitým způsobem staví.

Druhou oblast tvoří mé zaujetí obdobím dospívání jako naprosto specificky stěžejní etapou ve vývoji člověka. Proměna, kterou stále ještě dítě musí na cestě k dospělosti prodělat, představuje pro daného jedince důležitý zlom. Adolescence je plná rozporů - poslušnosti i vzdorovitosti, svobody i příkazů a zákazů, tužeb a přání a zároveň strachu a obav z jejich nesplnění. Adolescenti se ve své dobrodružné cestě za hledáním vlastní identity musí vyrovnávat z mnoha tlaky, jedním z nich je vliv genderového řádu, který je součástí třetí oblasti zaměření mé práce.

Genderová problematika je v poslední době stále více probírána. Vyvolává řadu kontroverzních a proti sobě stojících názorů a reakcí. Tento zájem ovšem pouze potvrzuje, jak moc je v dnešní společnosti důležité, zda jsem žena či muž. Také u dospívajících je genderová příslušnost základním vodítkem jejich vývoje. Ve třídní skupině se pak dívky a chlapci setkávají na zdánlivě genderově neutrální půdě školy, kde však rozehrávají vlastní příběhy o tom, jaké je to být holkou nebo klukem v roli spolužačky a spolužáka.

Vlastní text práce je dělen na teoretickou a empirickou část. V teorii se zaměřuji nejdříve na sociální aspekty prostředí školní třídy a vrstevnické skupiny, v druhé polovině pak pohlížím na období dospívání z genderové perspektivy. Empirická část zahrnuje výzkum pojetí role spolužáka a spolužačky v 9. třídě. Výzkumná metoda přinesla velké množství dat, abych mohla provést co nejkomplexnější analýzu, bylo nutné dát této části mé práce o něco větší prostor. Věřím, že čtenáři/čtenářce umožní přiblížit a odůvodnit způsob mé interpretace

II. TEORETICKÁ ČÁST

1. Spolužáci a spolužačky

Jsou takové sociální role, které zastane na určité období téměř každý z nás. Některé z nich se pak pojí se zážitky, které si pamatujeme po celý život. Tyto role nás formují, poznamenávají a spoluurčují naši budoucí životní cestu. Role spolužáka a spolužačky takovou bezpochyby je. Jak uvádí Vágnerová, role spolužačky a spolužáka je z hlediska subjektivního i objektivního významu důležitá pro prokázání celkové školní zdatnosti. Přináší sociální zkušenost, která se projeví i v jiném sociálním prostředí. Dítě se s touto rolí musí vyrovnat, aby dosáhlo určité úrovně svých sociálních kompetencí, které bude v průběhu života dále rozvíjet (Vágnerová, 2001). Již ve slovech spolužák/spolužačka je patrné, že se jedná o roli, která je vztažná. Je to žakovská role, která však není podřízená, ale stojí vedle stejných rolí, ke kterým ji váže určitý vztah. Jedinec spolu s ostatními sdílí „být žákem/žákyní“.

Pro pochopení všech aspektů role spolužáka a spolužačky je nutné přiblížit si na úvod kontext školy jakožto instituce zajišťující určité specifické sociální vztahy. Podíváme se také na třídní skupinu a její hierarchickou strukturu, která se váže k roli spolužáka/spolužačky. V kapitole 1 se ještě zamyslíme nad vrstevnickými vztahy, nad jejich podobami a tím, co je ovlivňuje. V závěrečné části první kapitoly načrtnu genderovou perspektivu vrstevnických vztahů.

V textu se budu zaměřovat zejména na období adolescence. Macek dělí tuto vývojovou etapu na tři na sebe navazující období. Raná adolescence probíhá od 10. do konce 13. roku, střední od začátku 14. roku do 16 let a pozdní adolescence je datována od 17 do 20 let věku (Macek, 2003). Jelikož se v mé práci zabývám posledními ročníky 2. stupně ZŠ, zájem budu směřovat nejvíce na období na přelomu rané a střední adolescence. Více se pak na téma dospívání zaměřím v kapitole 2 *Dívky a chlapci v období adolescence*.

1.1 Škola a třída jako specifické prostředí

Škola je laickou veřejností chápána zejména jako instituce pro vzdělávání dětí a mládeže. Mimo to je však zejména místem pro socializaci, tedy určité vrůstání jedince do společnosti. Helus specifikuje pojem socializace jako „*začleňování člověka do mezilidských vztahů*“ s důrazem na „*zapojování člověka do společných činností*“, kde se realizuje společenství a spoluutváří určité produkty. A také jako „*integrování člověka do společensko-*

kulturních poměrů – tzn. především do pospolitosti všech, kteří sdílí určité hodnoty / cíle, respektují určité normy / zásady a uchovávají určité konvence / zvyklosti“ (Helus 2006, s.71).

Všechny tyto procesy ke škole jakožto k sociálnímu prostředí neoddělitelně patří. Jejich podstatou je, že se jedinec ve škole dostává do vztahu s dospělými autoritami a do sociální skupiny, která na něj vyvíjí určitý tlak. Havlík popisuje školu jako místo, kde dochází prostřednictvím sociálních interakcí k vytváření a formování postojů k druhým lidem (Havlík 2002, s.137). Způsob, jakým vnímáme druhé lidi, předurčuje budoucí vývoj našich sociálních vztahů. Zejména v období dětství a adolescence je důležité, jaké zkušenosti ze sociálních interakcí jedinec získá.

Třída jako soubor norem, pozic a rolí

V rámci školní instituce bývá pro jedince stěžejní školní třída, kam je zařazen.

Školní třída je malou sociální skupinou, která je z hlediska způsobu vzniku řazena mezi formální skupiny, tedy záměrně utvořené a mající formalizovanou strukturu. Sociální role žáků a žákyň jsou souřadné a z počátku formální (Výrost, Slaměník, 2008). Také role spolužáka a spolužačky vznikne nejprve jako instrumentální a je definovaná zvnějšku, postupně se ale mezi dětmi začnou vytvářet bližší vztahy, přátelství i antipatie, čímž se role spolužáka/spolužačky svým obsahem začne stávat neformální.

Jak definuje Výrost a Slaměník, sociální role jsou z obecného hlediska „*skupinou sdílená očekávání, která se týkají toho, jak se má určitá osoba ve skupině chovat*“ (Výrost a Slaměník 2008, s. 324). Obsah role může být někdy přesně určený, jindy ne zcela jasný. Role spolužáka/spolužačky je tou rolí, jejíž náplň si určuje skupina sama na základě určitých skupinových norem.

Skupinové normy určují doporučené nebo přímo žádoucí chování členů skupiny. Taková pravidla se pak pojí s určitými sankcemi pozitivního či negativního charakteru. Při dodržování norem je žák/žákyně odměněn/a projevy souhlasu a uznání, pokud neprojeví vůči skupině konformní chování, může jedinec ztratit pozici ve třídě nebo být až ze skupiny vyloučen (Výrost a Slaměník, 2008). Skupina spolužáků a spolužaček je případem skupiny, jejíž normy se nemusí vztahovat pouze k žádoucím způsobům chování, zejména pokud jde o starší školní věk, požadavky začínají být kladeny i na vzhled nebo zájmovou orientaci. Například podle výzkumu Levínské byla v jedné pražské 9. třídě ustanovena norma, kdy bylo nepřijatelné, aby více jedinců (zejména dívek) nosilo záměrně stejný oděv (Levínská 2008).

Respektování norem souvisí s pozicí, kterou jedinec ve třídě zastává. Jedná se o míru prestiže a autority, kterou žák/žákyně u druhých vyvolává. Děti, které zastávají

v kolektivu vysokou pozici, mají větší moc a jsou považovány za někoho, kdo přispívá k dosahování společných cílů. Podle Levina je síla jedince odhadována podle *vzhledu a chování*. Silnějším jedincům je pak status připisován rychle, stejně tak ovšem i těm nejslabším (Levin in Výrost a Slaměník, 2008).

Vágnerová zdůrazňuje, že třídní normy jsou pro jedince důležitější než ty školní, jelikož se kolektiv stává pro žáka/žákyni zdrojem bezpečí a jistoty. Jedinec se se třídou identifikuje a potřebuje v její hierarchii dosáhnout vyhovující pozice, díky níž by byl přijímán a oceňován (Vágnerová, 1997). Jako příklady konkrétních norem a s nimi souvisejících hodnot uvádí Vágnerová zjištění Semerádové, že v kolektivu pubescentů jsou ceněny především kompetence, jako je *inteligence a vzdělanost*. Nejvlivnějším žákům jsou pak bez ohledu na jejich oblíbenost připisovány vlastnosti *chytrý a inteligentní* (Semerádová in Vágnerová, 1997).

Mezi tvrzeními Levina a Vágnerové o konkrétních podobách vlastností, na jejichž základě žák/žákyně získává vlivnou pozici, panuje rozpor. Jako doplňující pohled uvedu příklad z mého výzkumu¹ provedeného v 8. třídě základní školy. V sociometrickém šetření, které jsem v kolektivu prováděla, jsem shledala, že u žáka a žákyně hodnocených jako nejvlivnější, nebylo kritérium inteligence či vzdělanosti ani jednou zmíněno. Jejich školní výsledky byly navíc průměrné až podprůměrné. Třídní *vůdce* a *vůdkyně* byli zvoleni zejména pro určitý respekt postavený na sebevědomě působícím vystupování. Takový závěr je blíže k Levinově tvrzení o významu chování. Kritérium *vzhledu* se v mém výzkumu nijak explicitně neprokázalo. Porovná-li tvrzení Levina, Vágnerové a výsledky mého předchozího výzkumu, vyplývá z toho poněkud vágní závěr, že třídní normy, hodnoty a na nich postavený systém pozic a rolí se v jednotlivých skupinách žáků a žákyň mohou výrazně lišit a nelze tedy stanovit jejich všeobecně platnou konkrétní podobu. Faktory formují požadavky, které jsou na členy třídy kladeny, jsou v první řadě ovlivněny věkem a vývojovým obdobím, ve kterém se žáci a žákyně nacházejí.

Kdo je oblíbený?

Pro představu toho, s čím se může v třídním kolektivu pojit oblíbenost a vyšší pozice v hierarchii skupiny, se nyní pozastavím u toho, jaké vlastnosti mohou být ceněny mezi dospívajícími spolužáky/spolužačkami.

---

¹ Výzkum jsem prováděla na jaře a na podzim 2010 v 8. třídě ZŠ v rámci kurzu Psychologický výzkum: školní gramotnost. Jednalo se o sociometrické testování metodou SORAD a následné strukturované pozorování dětí. Data z těchto dvou metod jsem pak vzájemně porovnávala a určovala validitu sociometrických výsledků.

Podle Vágnerové je oblíbenost ve třídě adolescentů vázána na *kamarádské chování, dobrou schopnost komunikace, smysl pro humor, pozitivní emoční ladění, otevřenost a ochotu pomáhat*. Tyto vlastnosti shrnuje jako *solidarita, jistota pozitivního ladění a pozitivní akceptace* (Vágnerová, 1997, s. 53). Viktorová ve svém výzkumu v 8. třídě ZŠ zjistila, že žáci a žákyně oceňují také tendenci *ochraňovat slabší* (Viktorová, 2001). Toto zjištění je v souladu s tvrzením Vágnerové, neboť ochrana slabších odpovídá ochotě pomáhat a kamarádskému chování. V mém již zmiňovaném výzkumu sociometrických pozice v 8. třídě se stal nejoblíbenějším žák, jehož si spolužáci a spolužačky cenili především za *spolehlivost, přátelskost, smysl pro humor a určité komunikační dovednosti*. Také byla zmíněna a následným pozorováním potvrzena *ochota pomoci a poradit*. Hady-Mousová zmiňuje, že uznání vrstevníků může jedinec docílit i „*vlastnictvím žádoucích předmětů, např. značkového oblečení, mobilu apod.*“ (Hady-Mousová 2003, s. 26). Tento pohled, kdy se osoba posuzuje podle majetku, je ale typický spíše pro mladší nebo střední školní věk a ve vrcholné adolescenci již výrazně klesá.

Při snaze stanovit konkrétní vlastnosti, které jsou kolektivem vrstevníků oceňovány (i když se jedná o případovou studii), se vyskytuje jev, který nám takové určení komplikuje. Sociální struktura třídy totiž podléhá změnám ve skupinové dynamice. Hrabal poukazuje na nestálost hodnot a jejich poměrně rychlou proměnlivost v čase. K posunu v hodnocení spolužáků a spolužaček dochází zejména právě v období dospívání. Hrabal uvádí konkrétní příklad dívky, která byla téměř od počátku školní docházky třídní hvězdou. Ještě v 7. ročníku základní školy byla hodnocena jako druhá nejoblíbenější a spolužačkami a spolužáky byla komentována např. jako „*chytrá, hezká a hezky se obléká.*“ V 8. třídě však její obliba klesla na 18. místo a ve slovních hodnoceních se objevilo, že je „*nafoukaná*“ nebo „*chytrá ale nepomůže*“ (Hrabal 1992, s.31).

Zdálo by se, že hodnoty zůstávají stejné a vyvíjí se pouze aktéři. Důležité je připomenout si, že právě oni sami jsou tvůrci norem a s posuny v období dospívání dochází také k přehodnocování jejich postojů k tomu, co je pozitivně a co negativně ceněno.

1.2 Význam vrstevníků v období dospívání

Na druhém stupni základní školy dochází k výraznému vývoji ve vztazích k vrstevníkům a k třídní skupině. Děje se tak v důsledku počínající a záhy již probíhající puberty, která formuje osobnost mladého člověka. U jedince sílí potřeba rovnocenného partnerství, která se uspokojuje ve vrstevnických vztazích (Hrabal, 1992). I přes vědomí

různých konfliktů je obecně možnost života ve skupině vrstevníků pozitivně hodnocena. Kamarádství a s ním spojené společné zážitky jsou pak pro život mladého člověka velmi podstatné (Viktorová, 2001). Názory vrstevníků se stávají pro adolescenta důležitější než názory dospělých, jedinec je ochoten respektovat i takové normy chování, které původně nebyly v souladu s jeho vlastními normami (Hadj-Mousová, 2003).

Pro dospívajícího je vrstevnická skupina podstatná pro vytvoření osobní identity, jejíž součástí je sociální identita, která vzniká na základě příslušnosti ke skupině. Jak uvádí Vágnerová: „*Vazba na skupinu snižuje individuální zodpovědnost a zvyšuje pocit sebevědomí a sebejistoty, jehož by jedinec jinak velmi pravděpodobně nedosáhl*“ (Vágnerová 2005, s. 371). Mimoto mohou vztahy ve školní třídě uspokojovat řadu psychických potřeb, jako je například *potřeba smysluplného učení*. Existence ve skupině vrstevníků adolescentovi pomáhá vytvářet si povědomí o účinnosti různých strategií řešení v různých situacích. Vrstevníci poskytují jedinci možnost porovnávat zkušenosti s vlastním chováním, prožíváním a postoji se zkušenostmi druhých (Vágnerová, 2005).

Hadj-Mousová klade důraz na význam identifikace s vrstevníky. Ta probíhá prostřednictvím sociálního učení, kdy si jedinec určuje své vzory a ideály, které se může snažit napodobovat (Hadj-Mousová, 2003). Dospívající si stanovují vzory nejčastěji podle sociální pozice, kterou objekt nápodoby zastává. Pokud je někdo ve vrstevnické skupině úspěšný, ostatní mají tendenci odhalit důvody, proč je druhými uznávaný a tyto strategie se pak sami snažit uplatnit. Často se mezi vrstevníky rozmůže určitý trend, ať již jde o konkrétní činnost, styl oblékání nebo způsob chování. Na začátku vždy stojí někdo, kdo tento fenomén do kolektivu přinese. V prvním případě se většinou jedná o osobu na vyšší pozici ve skupinové hierarchii, jejíž „názor“ má vliv. V druhém případě může být přínos zajímavého zdroje nápodoby také nástrojem sociální mobility a jeho původce si díky němu může své sociální postavení zvýšit.

O identifikaci spolužáků/spolužaček s úspěšným jedincem z třídního kolektivu píše také Hrabal, který shledává důvody k napodobování v potřebě náhradního uspokojení. Žáci, kteří nemohou chování vzoru přímo napodobit, se pak alespoň snaží k úspěšné/mu žákyni nebo žákovi přiblížit a prožívat její/jeho individuální úspěchy jako kolektivní. Na druhou stranu pak Hrabal dodává, že identifikace není jediným mechanismem, kterým spolužáci a spolužačky na úspěch vrstevníka reagují, připomíná také rivalitu, s jejíž různými podobami se lze ve vrstevnických skupinách setkat (Hrabal, 1992).

Téma rivality se objevuje i ve výsledcích mého dříve provedeného výzkumu sociometrických pozic v 8. třídě základní školy. Dívka, která se ve třídě umístila na krajní

pozici mezi *hvězdou* a *vůdkyní*, značně kriticky hodnotila chování spolužačky, která obsadila ve třídě nejvyšší vůdčí pozici. Na ní pak kritizovala chování typu *předvádí se a řeší věci za nás*, které podle ostatních dětí a provedení pozorování, sama výrazně uplatňovala. Dívka na hranici hvězdy a vůdkyně také negativně hodnotila, že se jedna z nejoblíbenějších dívek přátelí s jinými spolužačkami, jako je například ona zmiňovaná vůdkyně, která nepatřila do dívčího „*hvězdného jádra*“. Prokázala se tedy rivalita ze strany třídní hvězdy, která patrně aspirovala také na vůdčí pozici. S vůdkyní měla velice podobné prosazující se chování, které ale kritizovala ona sama i některé děti ze třídy. Tento příklad je v souladu s názorem Hrabala, že identifikace s úspěšným jedincem nemusí vést jednoznačně k úspěchu, přičemž právě neúspěšná nápodoba se může stát zdrojem rivalitních postojů.

1.3 Dívky a chlapci (nejen) ve třídě

Vzájemné vazby mezi vrstevníky ovlivňuje ve školní třídě mimo jiné jeden zásadní faktor, a to genderová příslušnost jedince. Zda jde o chlapce či dívku má na vytváření vzájemných postojů a vztahů podstatný vliv. Hadj-Mousová uvádí, že se třída strukturuje podle toho, zda převažují podskupiny chlapců či dívek. Zatímco se chlapci podle ní sdružují do početnějších skupin, děvčata upřednostňují dyadické vztahy nebo menší skupinky po třech dívkách. Až do puberty se pak vztah mezi dívčími a chlapeckými podskupinami příliš nerozvíjí, během dospívání se začíná projevat spíše zájem jednotlivců (Hadj-Mousová, 2003). Ovšem také mezi dívčími a chlapeckými podskupinami dospívajících se začínají probouzet vzájemné vazby. Smíšené skupiny vznikají na principu společných zájmů, přičemž vztahy uvnitř bývají ve své podstatě sexualizované a řídí se zákonitostmi genderového řádu.

„In group – out group“

Janošová uvádí fenomén „in group – out group“ jako projev nižší solidarity vůči vrstevníkům opačného pohlaví (Janošová, 2008). Chlapci a dívky preferují kontakt s vrstevníky téhož pohlaví, dochází k tomu v závislosti na formování pohlavní stability a konstantnosti, tedy uvědomění si a potvrzení vlastní genderové identity. Vágnerová datuje vznik tendence k genderové separaci již na předškolní věk dítěte. V mladším a středním školním věku pak stále roste potřeba genderové diferenciaci, uvědomění si, že se jedinec rozvíjí odlišným způsobem v závislosti na své pohlavní příslušnosti. V genderově homogenní skupině se dítě ztotožňuje s druhými a často se ostře vymezuje vůči skupině dětí opačného pohlaví. Vágnerová také uvádí, že pocit určité nadřazenosti v závislosti na vlastní genderové

příslušnosti, tedy postoj „jsem lepší“, bývá výraznější u chlapců než u dívek (Vágnerová, 2005).

Během adolescence stále trvá vytváření genderově stejnorodých skupin. Také uvnitř školní třídy vznikají dívčí a chlapecké party. Mezi skupinami dívek a chlapců se vytváří *genderové hranice*, které vymezují to, co spadá mezi dívčí a mezi chlapecké obsahy. Thorne hovoří o „border work“, kdy chlapci a dívky definují a udržují hranici mezi tím, co je spojeno s feministou a maskulinitou (Thorne, 1993). Takové genderové hranice adolescenti podrobují opakovanému testování. To má často podobu vzájemného škádlení mezi chlapci a dívkami, které může v kolektivech s narušenými vztahy překročit až k genderově motivovanému obtěžování.

Duncan uvádí příklady takových aktivit, kterými chlapci a dívky reagují na vymezené genderové hranice. Mezi aktivity, kterými upozorňují chlapci na odlišnost dívek, patří například *tahání za ramínka podprsenky, vtipkování o dívčí menstruaci* nebo *osahávání*. Ze strany dívek se pak může jednat o *stahování kalhot* chlapcům nebo *rozšiřování pomluv o jejich sexuální výkonnosti*. V případě, že dívka či chlapec nerespektuje, anebo překračuje dané hranice mezi obsahy genderových rolí, může být ostatními ostrakizován/a. Častým nástrojem bývá, že daný člověk je označen/a za *lesbu* nebo *gaye* (bez skutečné vazby na jeho/její sexuální orientaci), a tím pádem podroben/a homofobnímu obtěžování (Duncan, 1999).

Chlapecká a dívčí přátelství

Pro člověka v období dospívání získává přátelství nový rozměr. Adolescenti se učí jiným způsobem uvažovat o druhých, v přátelských vztazích vzniká nová úroveň intimity, kdy spolu přátelé sdílí své starosti z každodenního života. Tento vztah je určen větší mírou emocionální podpory, sdílení a závazku, než tomu bylo mezi kamarády a kamarádkami doposud (Beal, 1994). Jak poukazuje Vágnerová, pro dospívajícího je zjištění, že druhý myslí a pociťuje totéž, významnou podporou v jeho nejistotě ohledně vlastních pocitů a názorů. Pro adolescenta je čím dál více důležitá jistota pochopení a vzájemného akceptování (Vágnerová, 2005).

Přátelství vznikají často v rámci třídní skupiny, a to zpočátku mezi příslušníky stejného pohlaví. Genderově homogenní přátelství jsou pro adolescenty významné, jelikož dospívající potřebuje v přátelském vztahu sdílet své zkušenosti a to vyžaduje vyšší míru intimity a vzájemné důvěry. Podoba dívčích a chlapeckých přátelství se nejen z tohoto hlediska liší. Janošová uvádí, že blízkost a intimita jsou projevem dívčích přátelství, jelikož

je tato tendence považována za femininní, u chlapce odkazuje podle vrstevníků k homosexualitě. Mezi kamarády nebývá taková otevřenost jako mezi kamarádkami, oba typy přátelství ale bývají stejně stabilní a dlouhodobá (Janošová, 2008). Míra intimity v přátelství souvisí také s tím, že dívčí přátelství jsou spíše dyadická, zatímco ta chlapecká se udržují v rámci party. Podle Macka potřebuje-li se chlapec svěřit, vyhledá pro tento účel spíše dívku než chlapeckého kamaráda. Aby vyhledala dívka chlapce za účelem důvěrnějšího rozhovoru, podle Macka nebývá tak časté (Macek, 2003).

Pro zajímavost bych uvedla opět příklad z mého výzkumu v 8. třídě. Nejoblíbenější spolužák byl dívkami přímo vyhledáván k rozhovorům i s důvěrnějším obsahem. Jedna žákyně na jeho adresu uvedla: „*Lukáš je taková naše holčička, úža kluk na drbání.*“ Takový komentář podporuje Janošové tvrzení, že intimita v přátelství je považována za femininní. Názor, že je důvěrný a otevřený přístup u chlapce považován za znak homosexuality, se však v tomto případě nijak nepotvrdil. Tento žák byl velice pozitivně hodnocen také chlapci, kteří si přátelského vztahu s ním cenili mimo jiné i díky možnosti svěřit se.

Dívčí přátelství jsou podle Janošové charakterizována svojí dyadickou podobou, narozdíl od chlapeckých, která mohou být i vícečetná. Mezi děvčaty vzniká velmi blízké pouto, kdy jsou sdílena osobní tajemství, prožitky a pocity. Dívky si u své kamarádky cení podpory a péče. Pro chlapce má přátelství s jinými chlapci význam zejména pro konstruování mužského sebepojetí. V konverzaci se objevují slovní potyčky symbolického charakteru a společný typ humoru. I přes zdánlivě menší hloubku, se podle Janošové znají chlapečtí kamarádi stejně dobře jako dívky a poskytují si projevy stejné podpory (Janošová, 2008).

Na otázku, proč chlapci nevyhledávají dyadický vztah s jedním přítelem, lze najít odpověď v potřebách soutěživosti a prosazení se, které jsou ve skupině více živeny. Také je možné pohlédnout na souvislost s homofobními tendencemi, kdy narozdíl od dívek mezi chlapci neprobíhají intimní kontakty. Jak popisuje Janošová, nejlepší přítelkyně si svou blízkost často prokazují vzájemnými dotyky, které prezentují na veřejnosti, aniž by byly za své projevy nějak perzekuovány. U chlapců by takové chování bylo zdrojem nařčení z homosexuality, jelikož neodpovídá normám jejich genderové role (Janošová, 2008).

Děvčata si své kamarádky volí zejména podle *stejnosti, podobných zkušeností, vlastností a zájmů*. Dalšími hledisky pak může být vzhled, odívání, finanční situace, profesní zaměřenost rodičů nebo zkušenost s druhým pohlavím. U chlapců hrají při navazování přátelských vztahů roli také vnější atributy, jako je *vizáž a styl oblékání*. Důležitý je také *postoj vůči ostatním*, například vůči rodičům a učitelům (Beal in Janošová 2008, s. 219). Podle Vágnerové si děvčata cení na svých kamarádkách charakteristik vztahujících se spíše

k submisivitě, jako jsou *spolehlivost, porozumění a pochopení*, chlapci naopak oceňují u svých kamarádů *dominanci a asertivitu* (Vágnerová, 2005).

Z mé osobní zkušenosti² s kolektivy dospívajících musím konstatovat, že stanovení takto globálních charakteristik nelze rozhodně pojímat za všeobecně platné. Jak jsem již v předcházejících kapitolách zmiňovala, normy a hodnoty se v kolektivech značně liší, což souvisí i s osobními hodnotovými preferencemi, které mají dospívající. V některých třídách jsem se setkala s negativními reakcemi vůči chlapcům, kteří se projevovali dominantně a domněle asertivně. Toto chování bylo kritizováno jako „předvádění se“ nebo „frajeření“ a to jak chlapci, tak děvčaty. Nemálo z těchto chlapců pak mělo při aktivitách ve dvojici problém sehnat někoho do páru.

Smíšená přátelství

Smíšená přátelství mezi chlapcem a dívkou vznikající v období dospívání mívají často erotický podtext (Janošová, 2008). U chlapců bývá navazování přátelství s dívkou o něco komplikovanější, neboť, jak uvádí Vágnerová: „*chlapecká skupina pubertálního věku často reaguje na projev zájmu o nějakou dívku jako důkaz ztráty maskulinity*“. Chlapec, který bývá viděn v komunikaci s dívkou, je potom častován posměšky (Vágnerová, 2005, s. 432). Zájem o kontakt s dívkou vzbuzuje v chlapcích zejména tělesná přitažlivost založená na tělesném vospívání dívek. To v chlapcích vyvolává zvědavost, která vede k obvyklému *pošťuchování s prvky erotického obtěžování*.³ Kromě identifikace genderových hranic a zároveň jejich překračováním je takové chování často projevem zájmu o opačné pohlaví. V přítomnosti ostatních chlapců jsou takové projevy jediný legitimní prostředek, jak dosáhnout kontaktu s dívkou (Janošová, 2008).

Projevy, kterými na sebe dospívající před příslušníky opačného pohlaví upozorňují, se u dívek a chlapců liší. Chlapecké chování mívá až agresivní nádech, kdy například o přestávkách mezi vyučováním na dívky pokřikují nebo je dokonce osahávají (Vágnerová, 2005). Pravděpodobně právě proto dospívající dívky na chlapcích nejvíce oceňují projevy pozorného gentlemanského chování a to nejvíce, pokud jsou realizovány „na veřejnosti“, tedy před ostatními spolužáky a spolužačkami (Janošová, 2008). Dívky zase vysílají kontaktní signály k chlapcům prostřednictvím provokování, které často střídají s výrazným nezájmem nebo typickým „híhňáním“ v přítomnosti kamarádek (Vágnerová, 2005). Podle

---

² Vycházím ze své praxe lektorky primárních prevencí, která zahrnuje pravidelná setkávání s třídami z 2. stupně různých základních škol. Dále vycházím ze svého výzkumu sociometrických pozic provedeného na konci školního roku 2010 v 8. třídě základní školy.

³ O nich jsem se již zmiňovala v pasáži věnované fenoménu „in group - out group“.

Janošové se chlapcům na dívkách nejvíce líbí hezká postava a vzhled a také příjemné vystupování a intelekt (Janošová, 2008). Podle vlastní zkušenosti s dospívajícími musím usoudit, že chlapci i dívky na sobě navzájem nejvíce kritizují právě to chování, které má za úkol upoutat zájem druhého pohlaví. Chlapecké „frajeření“ a dívčí „přihlouplé chechtání“ se s kladným hodnocením příliš nesetkává, ale pokud jde o přilákání pozornosti, na to funguje téměř vždy spolehlivě. Nabízí se úvaha, že takové prvky typicky náležející k jednomu pohlaví příslušníky druhého pohlaví zároveň fascinují a zároveň znervózňují a provokují.

2. Dívky a chlapci v období adolescence

Jak jsem se již zmiňovala v úvodu první kapitoly, na adolescenci je možné nazírat jako na období od 10. do 20. roku věku (Macek, 2003). Někteří autoři dělí období dospívání na pubertu a adolescenci. Například Vágnerová ve svém starším dělení používá pro označení období dospívání mezi 11. a 15. rokem termín pubescence (Vágnerová, 2000). Ve svém textu vycházím z periodizace podle Macka a při použití pojmu dospívání či adolescence budu mít na mysli zejména období přelomu rané adolescence a střední, tedy věk kolem 13. až 15. roku.

2.1 Biologické změny v dospívání

Dospívání je charakterizováno výraznými biologickými změnami, kterými se z dítěte postupně stává dospělý jedinec. Fyzické změny se týkají jednak růstu, jednak utváření schopnosti reprodukce. K dospívání se váže zvýšená produkce pohlavních hormonů, které jsou u děvčat a chlapců odlišné. Po fyzické stránce u dívek dochází ke zvýšené produkci estrogenu v proměnách tělesných tvarů a především nástupu menarché. Chlapci zase pod vlivem testosteronu nabývají na svalové hmotě, získávají maskulinní tvar kostry a dochází u nich ke spermiogenezi (Janošová, 2008).

Prožívání prvních známek dospívání se u dívek a chlapců liší. Janošová uvádí, že pro dívky je začátek dospívání traumatictější než u chlapců, jelikož je často spojen s nepříjemnými tělesnými i psychickými pocity v souvislosti s nástupem menstruace. Počínající spermiogeneze u chlapců naopak obvykle přináší příjemné zážitky orgasmu při poluci. U dívek také v závislosti na nástupu menstruačního cyklu v mnoha případech dochází ke změnám, které se odráží v odklonění zájmu od sportu k méně fyzicky náročným činnostem. Náhlé změny hormonální hladiny také vedou k potížím v soustředění, nespavosti a střídání nálad (Janošová, 2008).

Dívky v průměru dospívají rychleji než chlapci. Také růstový spurt se objeví u dívek v průměru o 2 roky dříve. Výška je pak důležitá zejména u chlapců ze sociálního hlediska, ve skupině vrstevníků je pak obzvláště výhodná, jelikož s sebou přináší možnost vyšší sociální pozice (Vágnerová, 2005). Chlapec se začíná k podobě dospělého muže přibližovat také růstem tělesného ochlupení a prohlubováním hlasu. Dívky dozrávají do podoby ženy mimo jiné růstem prsou, rozšiřování boků a pánve.

V souvislosti s tělesným zráním dochází také k proměnám sebepojetí. Podle Řehulkové a Řehulky (2001) může mít u chlapce značně negativní vliv na sebehodnocení zpomalený tělesný vývoj, naopak u dívek může být zdrojem pochybování o sobě zrychlený fyzický vývoj, který je často zdrojem kritiky ohledně jejich postavy a váhy. Autoři udávají, že pro dívky je z tohoto hlediska přijetí tělesných změn obtížnější než pro chlapce (Řehulková, Řehulka, 2001).

Janošová uvádí podobné zjištění Bealové, že chlapci, kteří prožívají tělesné změny dříve, mají mezi vrstevníky výhodu, jelikož se přibližují k mužskému estetickému ideálu a tím získávají mezi chlapci vyšší prestiž a u dívek obdiv. Nárůst fyzické síly také může vést k větší výkonnosti a úspěchu ve sportu (Beal in Janošová, 2008). Podle dalšího výzkumu se chlapci, kteří dříve dospívali, i v pozdějším věku vyznačovali typickými maskulinními vlastnostmi, zatímco ti, kteří dozrávali tělesně později, byli později výrazně méně vyhranění a vykazovali více androgynní⁴ charakteristiky (Brooks-Gunn, Matthews in Janošová, 2008).

Móda a vzhled

V souvislosti s tělesnými změnami je na dospívající kladen zvýšený požadavek péče o vzhled. U adolescentů podle Janošové objevuje zvýšená potřeba vymezit se vůči roli dítěte. Projevuje se to snahou působit jinak než infantilně (Janošová, 2008). Toto tvrzení podporuje Levínská ve svém výzkumu týkajícího se péče o zevnějšek u žáků/yní základní školy. Zjistila, že již od 4.–5. ročníku základní školy se děti začínají značně odklánět od vkusu rodičů, a to především dívky, které přestávají nosit šaty a sukně, jelikož pro ně představují symbol mateřské péče (Levínská, 2008).

Tlak módních trendů je vyvíjen zejména na dívky, a to prostřednictvím masmédií. Janošová (2008) uvádí, že současná ženská móda je vedena spíše směrem k ideálu „nedovyvinutého těla“, který je v jednom směru pomocí oděvu sexualizován a v druhém prostřednictvím teenagerských trendů spíše desexualizován. Střední proud módy spíše

---

⁴ Androgynní typ je podle Bemové člověk vykazující se jak stereotypně chápanými mužskými, tak ženskými vlastnostmi (Bem in Lippa, 2009).

směřuje ke zdůraznění ženské přitažlivosti. Dívky jsou v péči o vzhled motivovány potřebou potvrdit svou ženskou identitu a tím vzbudit zájem opačného pohlaví. Některé dívky se snaží „sexualizovanému“ střednímu proudu postavit a oblékají se více „unisexuálně“. Volba volnějšího a ležérního stylu je také reakcí na nejistotu z fyziologických změn (Janošová; Beal in Janošová, 2008).

U chlapců nejsou požadavky na péči o zevnějšek tak silné jako u děvčat. Jejich potřeba potvrdit svou genderovou identitu také není tolik vázána na zájem ze strany dívek. Módní průmysl se ovšem v poslední době stáčí rovněž k mužům a tím se pomalu stírá „genderový rozdíl“ v péči o vzhled. Chlapci se vůči módním požadavkům často vymezují a snaží se vzbudit dojem naprosté nezávislosti na módních trendech. Jelikož ale vnímají jako důležité přijetí vrstevnickou skupinou, snaží se působit „*stylově a zároveň co nejležérněji*“ (Janošová 2008, s.211).

Podle Levínské to, jak je jedinec oblečen, informuje okolí o jeho společenském postavení. V souvislosti s teorií Goffmana dodává, že způsob, jakým jedinec působí na druhé, utváří a potvrzuje jeho sociální status. Jedinec má pak možnost obraz, který o sobě poskytuje, přetvářet a upravovat (Levínská; Goffman in Levínská, 2008).

Požadavky na vzhled přináší u teenagerů výrazná rizika, zejména pokud se jedná o tendenci směřovat k určitému ideálu krásy. U chlapců jde o touhu mít vysokou, atletickou, svalnatou postavu. Dívky naopak usilují o dosažení štíhlosti. Pokud dospívající tomuto ideálu krásy nedostačují, mohou se ve skupině vrstevníků se setkat s kritikou a posměchem na adresu svého vzhledu, včetně postavy. Ti pak mohou trpět pocití méněcennosti, které vedou k nepřiměřené touze dosáhnout ideálu a mohou vyústit až v některou z poruch příjmu potravy.

Zajímavý příspěvek k tématu hodnocení ženského a mužského vzhledu přináší Lippa (2009), který uvádí zjištění, že lidé hodnotí na základě fyzického vzhledu více ženy než muže. Konkrétně, atraktivní ženy jsou vnímány jako femininní, zatímco ty neatraktivní jako maskulinní. Zároveň se potvrdilo, že čím více je někdo vnímán jako femininní, tím méně je vnímán jako maskulinní a naopak (Lippa, 2009). Dívky věnují péči o vzhled zvýšenou pozornost také proto, že tím podporují svou femininitu. Pěstěná vizáž odráží ženskost její nositelky a vzdaluje ji od maskulinního pólu. Pro muže je stále ještě typičtější na pohledu přirozenější vzhled bez dojmů estetických úprav a zásahů.

2.2 Psychické změny v dospívání

Osobnost dospívajícího prodělává stejně jako jeho tělo řadu vývojově podmíněných změn. V kognitivní oblasti podle teorie Piageta nastává *stadium formálně logických operací*, kdy je jedinec již schopen uvažovat o kvalitách, které nejsou přímo závislé na konkrétní realitě. Dospívající tak využívá *hypoteticko-deduktivních* myšlenkových operací, které zahrnují uvažování o různých možnostech, jež nemusí reálně existovat nebo nemusí být příliš pravděpodobné. Značně se rozvíjí flexibilita myšlení, kdy jedinec kombinuje a rozvíjí vlastní úvahy. Abstraktní způsob myšlení znamená pro jedince rozšíření rámce toho, o čem je schopen uvažovat (Vágnerová, 2005). Macek dodává, že tato nová kompetence umožňuje „*aplikovat intelektový potenciál v běžné každodenní zkušenosti*“ (Macek, 2003).

Otevření hranic myšlení se pro adolescenty stává také zdrojem nejistoty. Schopnost hypotetického uvažování vede k poznání, že vše může být jinak, než se zdá. Dospívající se ukrývá do vlastního světa představ, které přináší atraktivnější a subjektivně přijatelnější obrazy než zkušenost s realitou. Při selhání možností změnit reálný stav věcí se u dospívajících aktivuje obranný mechanismus, který se projevuje jako poznávací egocentrismus. Vágnerová na základě Elkinda tento způsob nazírání na svět charakterizuje jako projevy *nadměrné kritičnosti* a *potřeby polemizovat* (Vágnerová, 2005). Janošová hovoří v této souvislosti o tom, že dospívající začíná více uvažovat o tom, co si o něm druzí myslí. Autorka hovoří o závěrech Bealové, že znejistění souvisí s pozorovatelnými tělesnými změnami. Nejvíce nejistoty pociťují dospívající ve věku 12-13 let, přičemž dívky prožívají tyto pocity intenzivněji (Beal in Janošová, 2008).

Osobnost je v tomto období výrazně formována požadavky společnosti. Jelikož je adolescent z fyzického hlediska brán jako dospělý, i když jeho sociální pozice je stále výrazně nižší, jsou na něj kladeny nároky vážící se k naplnění role dospělého muže a ženy. Jeho postoje, chování i prožívání jsou pak těmito požadavky utvářeny.

2.3 Sociální změny v dospívání

Sociální oblasti dospívajících jsem se již dotkla v kapitole *1.3 Dívky a chlapci (nejen) ve třídě*. V této části textu se na sociální změny v adolescenci podívám z pohledu jedince jako příslušníka určitého biologického pohlaví. Nebudu se již zabývat navazováním přátelství a vzájemných kontaktů mezi dívkami a chlapci, více se zaměřím na rozdílnost v chování a jeho příčiny.

Janošová uvádí, že dospívání představuje pro jedince zásadní zlom ve změně požadavků na chování chlapců a dívek. Strategie a způsoby chování, které se jedinec učil nápodobou a snažil se je pochopit, přestávají být jen hrou nanečisto. Dospívající je povinen znát obsahy genderových rolí a naučit se je rozumově i emočně akceptovat (Janošová, 2008).

Podle Smetáčkové se jedinec rodí bez genderové identity, tu získává v průběhu života prostřednictvím socializace. Být mužem nebo ženou zahrnuje určité vlastnosti, způsoby myšlení a chování, hodnoty, zájmy a další složky osobnosti, jejichž podoba se k genderové identitě váže. Rozdílné vlastnosti jsou v běžném povědomí chápány jako ženské a jako mužské. Jejich danost je zdůvodňována biologickými rozdíly a evolučními teoriemi. Přitom Smetáčková uvádí, že existující výzkumy výhradně biologické pojetí rozdílnosti mužských a ženských vlastností vyvrací (Smetáčková, 2005).

2.4 Výchova k genderovým rolím

Z pohledu biologického esencialismu jsou rozdílnosti mezi muži a ženami dány výhradně biologicky. Podle Oakleyové jsou ovšem i anatomické rozdíly mezi ženou a mužem spíše zdánlivé. Autorka uvádí, že biologická stránka žen a mužů je v zásadě propojená a ze sebe vycházející. Jako příklad uvádí ženský klitoris, který je biologickým ekvivalentem mužského penisu a zakrnělou dělohu, která je součástí mužského těla (Oakleyová, 2000). Pokud lze zpochybnit rozdílnost danou biologicky, přichází ke slovu teorie, které pojímají rozdíly mezi muži a ženami čistě jako sociálně-kulturně-historický konstrukt. Biologické rozdíly pochopitelně existují, ovšem v tom smyslu, že nastavují široké mantinely, v nichž se realizuje konkrétní vývoj jedince pod vlivem kulturních faktorů. Od počátku jeho života je na člověka vyvíjen tlak genderového řádu a s ním spojených stereotypů. Smetáčková uvádí, že jsou v optice genderových stereotypů viděni muži a ženy jako homogenní skupiny, ke kterým náleží určité charakteristiky (Smetáčková, 2007). Soubory vlastností přisuzovaných mužům a ženám působí jako dvě dichotomní kategorie. Například muži jsou chápáni jako dominantní a racionální, ženy jako submisivní a emotivní (Plaňava, 1998). Takovému chápání odlišností mezi muži a ženami se učíme právě na základě výchovy k genderovým rolím.

Výchovou k genderovým rolím není chápáno pouze záměrné a cílevědomé působení na jedince za účelem formování jeho osobnosti. Výchova k genderovým rolím je proces, kdy není jedinec pouze pasivním příjemcem formativních požadavků, které jsou na něj kladeny, ale také jejich aktivním spolutvůrcem. Během procesu utváření pohlavní identity je na dítě

vyvíjen tlak, který je směřuje k samostatnému vyhledávání podnětů, které společnost váže k jeho pohlavní roli. Pokud si vzpomeneme na mateřskou školu, nově přichozí dítě vždy dostávalo přidělený obrázek, tendence učitelek vždy směřovaly k podobnému přerozdělování značek mezi chlapce a děvčata. Obrázek míče nebo auta většinou označoval místa chlapců, naopak květina nebo panenka visela nad dívčí přihrádkou. Děti samy pak během hry vyhledávaly rozdílné hračky, které jakoby „zapadaly“ do celkového obrazu o holce nebo klukovi.

Během dospívání je tlak na dostání požadavkům své pohlavní role výrazně ovlivněn tělesnými změnami. Chlapci v návaznosti na představu „správného chlapa“ volí aktivity, kde mohou předvést svoji tělesnou zdatnost a odvahu. Věnují se zejména sportovním nebo adrenalinovým aktivitám, kde mohou překonávat strach a mohou dokázat svou fyzickou sílu. Dívky jsou zase podporovány v prosociálním a pečovatelském chování (Janošová, 2008).

Podle Karsten byl již u malých dětí zjištěn rozdíl v *integrativním* a *dezintegrativním* chování. Děvčata měla sklon spolupracovat, pomáhat a dělit se, zatímco chlapci více vyvolávali konflikty a rvačky a brali si mezi sebou věci (Karsten, 2006). Zajímavý pohled přináší Lippa, který uvádí příklady výzkumů, které potvrdily, že muži mají větší sklon pomáhat, pokud jsou u toho někým sledováni, zejména pak pokud jde o ženské obecenstvo. Také poskytují více než ženy pomoc v situacích, kdy o ni nejsou přímo žádáni, což Lippa spojuje s větší asertivitou (Lippa, 2009). Podle platných genderových seterotypů jsou ženy považovány za více vstřícné, obětavé, pomáhající a pečující (Plaňava, 1998). Předchozí rozpory ale poukazují spíše než na odlišné dispozice, na odlišné hodnocení a reakce okolí na prosociální chování u žen a u mužů. Karsten zmiňuje, že chlapci jsou vedeni k aktivnímu, impulzivnímu a rozhodnému chování, oproti tomu u dívek je odměňována pasivita a projevy závislosti (Karsten, 2006). Takové tendence se pak váží i k projevům pomoci a prosociálního chování. Dívky se realizují v pomoci druhým, chlapci si aktivně a rozhodně budují svůj vlastní život. Od dívek je pomoc očekávána, u chlapce se pak pomáhající chování jakožto mimořádný projev o to více cení.

Tradiční výchovou k pohlavní roli je ovlivněna i určitá osobnostní orientace dospívajícího. Prepuberta začíná u dívek i u chlapců pozitivně laděnou aktivitou, oba jsou otevření vnějšímu světu a zvědavě zkoumají vše, co se kolem nich děje. S nastupující pubertou je ale u dívek tato energie a touha po dobrodružství bržděna (Karsten, 2006).

Společenské působení pak ovlivňuje také způsob utváření a náplň trávení volného času. Zájmy chlapců směřují k poznávání předmětného světa a uvažování o něm v dimenzích přírodních a technických věd. Značně se realizují také ve sportu a soutěžních hrách. Dívky

směřované více na vnitřní svět se učí porozumět lidskému jednání a jsou podporovány v empatii. Také jejich zájmy se váží k sociálním kontaktům, později k činnostem souvisejících s uměním jako jsou hudba nebo literatura (Karsten, 2006).

2.5 Pojetí femininity a maskulinity

Hovořím-li o obecných pohlavních rozdílech v chování, je nutné zmínit, že značnou roli v uplatňování mužských či ženských stránek osobnosti hraje individuální poměr maskulinity a femininity. V návaznosti na předchozí pasáž o výchově k pohlavním rolím se zmíním o tom, jak okolí formuje maskulinní a femininní sklony v rámci každého pohlaví.

Ponešický uvádí, že „*zvýšená produkce mužských a ženských hormonů u obou pohlaví vede k vedle sebe či proti sobě stojícím maskulinním tendencím*“. Dále tvrdí, že dívky ukazují svou maskulinní stránku spojenou s odvahou a průrazností, zatímco chlapci se snaží jakékoli hrozící femininní sklony potlačit (Ponešický 2004, s. 78).

Nyní vyvstává otázka, proč jsou u jednoho pohlaví stejné vlastnosti potlačovány a u druhého se volně projevují? Odpověď nabízí Lippa v teorii sociálního učení. Děti se podle něj učí chovat se na základě odměn a trestů a na základě nápodoby. Již od raného dětství jsou chlapci a dívky podporováni v pohlavně typických činnostech. Později řídí chování jedince také učitelé, média a vrstevníci. Lippa uvádí výzkum Fagotové, která se zaměřila na to, jak ovlivňují pohlavně typické chování u 3 a 4letých dětí spolužáci a spolužačky. Autorka zjistila, že chlapci mnohem více než dívky přímo podněcovali u ostatních chlapců maskulinní chování a od femininních projevů je odrazovali. Navíc bylo zjištěno, že chlapci reagovali na nátlak od ostatních chlapců, zatímco dívky zcela ignorovali (Fagotová in Lippa, 2009).

Podle výzkumu Christophera Masseda z roku 1981 jsou podobné tendence patrné i u adolescentů. Výzkum se zabýval nastavením maskulinity a femininity u dospívajících a souvislostí s jejich přijetím ve skupině vrstevníků. Potvrdilo se, že chlapci a dívky zažívají ze strany vrstevníků tlak na přizpůsobení se tradičním genderovým stereotypům. U chlapců se ukázalo, že největší prestiž mají typicky maskulinní vlastnosti, androgynní jedinci jsou výrazně hůře přijímáni. Naopak ve skupině dívek byla androgynie spojena s vyšším uznáním a u samotných androgynních děvčat také s vyšší sebedůvěrou (Mased, 1981).

Beamová zdůrazňuje, že pod vlivem androcentrismu je v genderovém řádu hodnotnější maskulinita, dívky tedy přitakáním maskulinitě spíše získávají (Bem, 1993). Přičemž je podle Bemové obecně nejlepším spojením androgynní člověk, který v sobě spojuje vlastnosti jak typicky přisuzované ženám, tak vlastnosti přisuzované mužům. Takový

jedinec může podle autorky přizpůsobit svou femininitu a maskulinitu různým situacím (Beam in Lippa, 2009). V porovnání s předchozím výzkumem se ale androgynie v adolescenci nejeví jako taková výhoda.

Janošová přináší k této otázce další úhel pohledu. Navazuje na Bealovou a tvrdí, že na chlapce již nejsou v období dospívání kladeny tak striktní požadavky týkající se mužské role, jako tomu bylo v batolecím období. U dívek je tomu podle autorky naopak. Dospívající děvčata jsou vystavena tlaku k naplnění obecných představ o roli dospělé ženy. Toto plyne z nově nabývajících kompetencí směřujících k potenciální roli matky. Také v rodině se začíná u chlapců ustupovat od silných požadavků na mužskou roli a u děvčat naopak narůstá důraz na plnění ženských „povinností“ (Beal in Janošová, 2008).

Podíváme-li se na zjištění z výzkumu Masseda a na tvrzení Bealové, které uvádí Janošová, objeví se nám existující rozpor v tom, jaké jsou kladeny požadavky na dospívající chlapce a dívky ze strany společnosti, ze strany výchovy v rodině a ze strany vrstevnické skupiny. Zdá se, že vrstevnická skupina, a to zejména její chlapecká část, sama vyvíjí výrazný tlak na normativnost chlapecké role a určuje z ní plynoucí sankce, jako je například nepřijetí skupinou. Představíme-li si, že dospívající chlapci začínají trávit volný čas v posilovně, kde formují svou postavu do mužských tvarů, rozhodně nás nenapadne, že tak činí pod vlivem rodičů. V tomto případě přichází spíše v úvahu společenský či mediální tlak a v neposlední řadě touha být uznávaný vrstevnickou skupinou. Také přání být atraktivní v očích stejně starých dívek se v tomto případě pojí se značnou stereotypní představou o maskulinitě.

Shrnutí teoretické části

V teoretické části jsem poukázala na různé aspekty podílející se na vzniku a naplnění role spolužáka/spolužačky u dospívajících. Představila jsem sociální rovinu fungování třídní skupiny, determinanty spojené s adolescencí jako specifickým vývojovým obdobím a také pohled z hlediska genderové problematiky. Dále budu pokračovat empirickou částí, která na teoretickou navazuje a kde se pokusím zjistit, jak se dané roviny odráží v pojetí role spolužáka a spolužačky samotnými aktéry.

II. EMPIRICKÁ ČÁST

1. Cíl a výzkumné otázky

1.1 Cíl výzkumu

Oblastí mého výzkumu bylo pojetí role spolužáka a spolužačky z pohledu žáků 9. třídy. Cílem této případové studie bylo zjistit, jakou mají dospívající žáci a žákyně představu o tom, jaký by měl být jejich ideální spolužák a jaká by měla být jejich ideální spolužačka. Zajímaly mě konkrétní nároky, které adolescenti kladou na své spolužáky a spolužačky. Dále jsem očekávala zjištění, jak se liší určitá průměrná představa ve třídě od konkrétních představ ideálu u jednotlivých žáků a žákyň.

Dále jsem se zaměřila na rozdílnost v pojetí z hlediska genderové příslušnosti, a to jak v rovině autorství, tak v rovině objektů popisů. Soustředila jsem se na příčiny rozdílnosti představ chlapců a dívek a rozdílnosti pojetí role spolužačky a role spolužáka. Z tohoto hlediska bylo cílem výzkumu zjistit genderový rozměr žakovské role, který má vliv nejen na vztahy mezi dětmi, ale také na vztahy dětí s vyučujícími a tím i potenciálně na školní úspěšnost. Souvisejícím tématem bylo zjištění hranice mezi náplní genderových rolí a role spolužáka/spolužačky.

Tímto tématem jsem chtěla přiblížit pochopení vzájemných vztahů a sociální úspěšnosti žáků a žákyň, kteří se k ideálu více či méně přibližují nebo se od něj naopak výrazně liší. Záměrem výzkumu bylo také poukázat na rozdílnost představ dospívajících žáků a žákyň o obsahu role spolužačky a spolužáka, poukázat na jejich rozdílné hodnotové preference napříč genderovou příslušností ale také v rámci stejného genderu.

1.2 Výzkumné otázky

Ve shodě se zvoleným cílem jsem ve výzkumu sledovala následující otázky:

Hlavní výzkumné otázky:

1. Jak definují dospívající obsah role spolužáka a spolužačky v její ideální podobě?
2. Jak se liší průměrná představa dívek a chlapců od konkrétních představ jednotlivých žáků a žákyň?
3. Jak souvisí představa ideálního pojetí žakovské role s genderovou příslušností autorů a autorek těchto představ?
4. Jaké odlišnosti a shody obsahují genderové rozměry role spolužáka a role spolužačky?

Podotázky:

1. Jaká je představa dívek o ideální spolužačce?
2. Jaká je představa chlapců o ideální spolužačce?
3. Jaká je představa dívek o ideálním spolužákovi?
4. Jaká je představa chlapců o ideálním spolužákovi?
5. V čem se předcházející kategorie shodují a v čem se liší?

2. Sběr dat: výzkumný soubor, nástroj a průběh výzkumu

Výzkum jsem prováděla v první polovině školního roku 2010/2011 v 9.B na základní škole běžného typu, která se nachází v okrajové části Prahy. Budova školy stojí v blízkosti stanice metra v zástavbě rodinných a bytových domů. Škola spolupracuje s Pedagogickou fakultou, proto mi vedení vyšlo v mé výzkumné činnosti vstříc.

Se třídou jsem se již setkala dříve. Prováděla jsem v ní na jaře a na podzim 2010 sociometrické testování a následné pozorování, a to v rámci kurzu *Psychologický výzkum: školní gramotnost*. Cílem mého tehdejšího výzkumu bylo určit, jak validní výsledky v porovnání s pozorováním přináší sociometrická metoda SORAD. Jinými slovy, výzkum zjišťoval, jak se liší interpretace konkrétních sociálních pozic z hlediska standardizovaného sociometrického testu a z hlediska strukturovaného pozorování zaměřeného na určité aspekty chování. Výsledky sociometrie a pozorování využívám jako doplňkovou metodu sběru dat.

Tento kolektiv mě zaujal již na začátku, kdy mi třídní učitelka sdělila, že je skupina dětí značně rozdělená na podskupiny chlapců a dívek, přičemž ty chlapecké s těmi dívčími spolu navzájem příliš neinteragují. Tento učitelčin předpoklad se pak projevil i ve výsledcích mého prvního výzkumu, kdy jsem zjistila, že ve třídě je více genderově homogenních podskupin orientujících se na femininitu a maskulinitu příslušníků, která je ovšem napříč těmito skupinami odlišně chápána.

Na základě předchozího výzkumu jsem se rozhodla zaměřit se ve třídě na problematiku role spolužáka a spolužačky a provést v ní následný výzkum ke své bakalářské práci. Představu o žákovské roli jsem se rozhodla zjišťovat pomocí analýzy textů, které by pojednávaly o ideální spolužačce a spolužákovi. Využila jsem tedy možnosti získat od dětí slohové práce na tato témata.

Pro žáky a žákyně jsem měla připravená zadání slohových prací. Každý žák měl napsat jeden text na téma „Ideální spolužák“ a jeden text na téma „Ideální spolužačka“.

Třídní učitelka, která ve třídě zároveň vyučovala český jazyk, mi navrhla, že žákům zadá tyto slohové práce jako domácí úkol. Poskytla jsem jí zadání, které bylo doplněné instrukcemi:

1. Představ si, že do tvé třídy má nastoupit nová žákyně. Jaká by měla podle tebe být ideální spolužačka? Pokus se ji co možná nejpřesněji popsat. Rozpomeň se na různé vlastnosti, které by podle tebe taková holka měla mít.

2. Představ si, že do tvé třídy má nastoupit nový žák. Jaký by měl být podle tebe tvůj ideální spolužák? Pokus se ho co možná nejpřesněji popsat. Rozpomeň se na různé vlastnosti, které by podle tebe takový kluk měl mít.

Při předávání slohových prací mi třídní učitelka sdělila, že dětem v rámci hodiny českého jazyka navrhla k těmto pracím ještě doplňující osnovu. Ta spočívala v rozdělení textu na 4 části: *úvod, popis vnějších charakteristik, popis vnitřních charakteristik a závěr*. Takto předepsané strukturování v mém původním plánu nebylo, využila jsem jej ale při analýze k vytvoření kategorií a zajistilo mi možnost přehledně porovnávat rozsah i obsah jednotlivých částí textu. Nevýhodou ovšem bylo to, že byli žáci a žákyně předem ovlivněni učitelčíným požadavkem věnovat se každé části osnovy. Dalo by se předpokládat, že bez takového zadání by byly některé části z textů zcela vypuštěny nebo nahrazeny jinými, což by přinášelo v interpretaci dat nové možnosti. Během zadání práce dále učitelka žákům doporučila modelovou úvodní větu: „*Jednoho dne k nám do třídy přišel nový spolužák...*“. Touto větou v různých obměnách začínala většina textů.

Ve třídě bylo při provádění tohoto výzkumu 22 žáků a žákyň, z toho 10 chlapců a 14 dívek. Výzkumný vzorek tvořilo 17 z nich, kteří odevzdali slohovou práci. Zbylé děti nebyly přítomné při zadávání. Texty jsem tedy obdržela od 9 chlapců a 8 dívek.

3. Metody analýzy dat

Jedná se o kvalitativní výzkum, konkrétně o obsahovou analýzu produktů činnosti, v tomto případě slohových prací. Analýzu textů jsem prováděla na základě inspirace v zakotvené teorii, jelikož můj výzkum nebyl založen na žádné existující teorii, ale samotná data se stala východiskem pro formulování hypotéz. Uplatnění všech postupů zakotvené teorie ale limitovala relativně pevná strukturace dat.

Texty slohových prací jsem zpracovávala nejdříve pomocí otevřeného kódování, kdy jsem na základě dat stanovila hlavní témata popisu, což byly *vnitřní a vnější charakteristiky*. Vnitřní charakteristiky zahrnovaly konkrétnější podřazené kategorie: *výška, postava, obličej, vlasy, horní a dolní část oblečení*. Vnější charakteristiky obsahovaly podřazené kategorie: *povaha, schopnosti, školní úspěšnost, sociální dovednosti a zájmy*. Všechny kategorie obsahovaly hrubá data.

Dále jsem určila kategorie související s pojetím popisu, jako jsou *rozsah, komplexnost a vyváženost, hodnotící jazyk*. Na základě prvotních kategorií jsem pokračovala v analýze s využitím axiálního kódování. Analýzu jsem pojala ze dvou hledisek, a to ve vztahu k *objektu* a k *autorství*. S textem jsem dále pracovala z těchto dvou hledisek.

Analýzu objektu jsem nakonec rozdělila do 3 hlavních kategorií: *vzhled, osobnost a záliby*.

Analýzu z pohledu autorství jsem strukturovala do nadřazených kategorií: *rozsah, komplexnost a vyváženost, hodnocení, vztah k objektu*.

Při uplatnění obou popsanych hledisek (tj. hlediska autora/autorky a hlediska objektu popisu) vznikají čtyři řezy získanými daty. Jedná se o: 1. práce dívek na téma ideální spolužačka, 2. práce chlapců na téma ideální spolužačka, 3. práce dívek na téma ideální spolužák a 4. práce chlapců na téma ideální spolužák.

V závěru analýzy jsem výstupy z jednotlivých oblastí porovnávala a formulovala shrnovené hypotézy. Při interpretaci dat ze slohových prací využívám v určitých momentech výsledky ze sociometrického šetření a pozorování žáků a žákyň v rámci mého prvního výzkumu, který jsem ve třídě prováděla. V těchto případech tato zjištění doplňují má zjištění z obsahové analýzy a pomáhají pochopit daný způsob interpretování.

4. Interpretace dat - úvod

V následujících kapitolách (5,6) představuji výsledky z analýzy slohových prací žáků a žákyň, přičemž text strukturuji z hlediska objektu, o kterém ve svých textech děvčata a chlapci píšou a z hlediska autorství, tedy přistoupení k textům z pohledu žáků a žákyň, kteří je vytvořili.

Kapitoly *Analýza objektu* a *Analýza autorství* jsou dále strukturovány na základní oddíly: *Dívky o dívce, Chlapci o dívce, Dívky o chlapci* a *Chlapci o chlapci*. Kapitola *Dívky o dívce* se vztahuje k pracím žákyň na téma Ideální spolužačka, kapitola *Chlapci o dívce* analyzuje texty žáků na téma Ideální spolužačka, kapitola *Dívky o chlapci* představuje texty žákyň na téma Ideální spolužák a kapitola *Chlapci o chlapci* se věnuje rozboru slohových prací žáků na téma Ideální spolužák.

Kapitola 5. Analýza objektu je dále v rámci každého oddílu (Dívky o dívce, Chlapci o dívce, Dívky o chlapci a Chlapci o chlapci) podávána v podkapitolách *Vzhled*, *Osobnost* a *Záliby*. Tato část textu se věnuje konkrétním charakteristikám ideální spolužačky a spolužáka, které jim děti ve svých pracích přisoudily. Podkapitola *Vzhled* je pro přehlednost dále dělena do pasáží *Postava a oblečení* a *Obličej a účes*. Podkapitola *Osobnost* zahrnuje pasáž *Osobnostní charakteristiky*, kde představují objekt popisu z hlediska povahových vlastností a osobnostních schopností, které děti své ideální spolužačce a spolužákovi připisovaly. Druhá pasáž této podkapitoly *Sociální dovednosti* zahrnuje charakteristiky vztahující se k sociálním situacím. Poslední podkapitola *Záliby* je věnována mimoškolním a volnočasovým aktivitám.

Kapitola 6. Analýza autorství je dále pro každý oddíl (Dívky o dívce, Chlapci o dívce, Dívky o chlapci a Chlapci o chlapci) členěna na podkapitoly *Rozsah*, *Komplexnost a vyváženost*, *Hodnocení* a *Vztah k objektu*. V podkapitole *Rozsah* se vztahují ke konkrétnímu počtu slov, který autoři a autorky věnovali textům na dané téma. V podkapitole *Komplexnost a vyváženost* vycházím z předchozího celkového rozsahu, který dále analyzuji na konkrétní pasáže a porovnávám jejich kvantitativní i kvalitativní vyváženost. Podkapitola *Hodnocení* se věnuje zejména hodnotícímu jazyku a stylu, který autoři a autorky používají. Podkapitola *Vztah k objektu* představuje osobní postoj autora či autorky ke svému objektu psaní, jakožto i určení vzájemného vztahu mezi objektem a ostatními spolužáky/spolužačkami.

5. Analýza objektu

Popisy objektů se mezi žáky a žákyněmi v některých případech velice lišily. Přesto se však určité charakteristiky opakovaly. Ty poté vytvářely určitou průměrnou nebo většinovou představu o tom, jaká by měla být ideální spolužačka a jaký by měl být ideální spolužák z pohledu žáků a žákyň této třídy.

Než začnu s konkrétním představením interpretací sebraných dat, zmíním, že v oblasti analýzy objektu z hlediska jeho osobnosti je patrný překryv mezi kategoriemi nazvanými jako *Osobnostní charakteristiky* a *Sociální dovednosti*. Toto oddělení a pojmenování je uvedeno pro přehlednost, je však potřeba vnímat obě pasáže jako související.

5.1 Dívky o dívce

5.1.1 VZHLED

Ze všech žáků/žákyn se na popis vzhledu nejvíce zaměřily děvčata ve svých pracích na téma Ideální spolužačka. Průměrně mu věnovaly více prostoru než vzhledovým charakteristikám ideálního spolužáka a také více prostoru než popisu osobnosti u ideální spolužačky.

Děvčata v období dospívání považují svůj vzhled za jednu z určujících charakteristik. Pokud si dívky mají představit osobu stejného pohlaví, pravděpodobně si jako první vybaví její fyzickou podobu. Tendence přisuzovat vzhledu takový význam je pochopitelně dána i výrazným vlivem médií a jimi zdůrazňovanými hodnotami, které neustále připomínají důležitost fyzické atraktivity. Mladí lidé takovým tlakům často podléhají, prochází si obdobími změn „image“ a zejména mladé dívky každodenně řeší svou vizáž. Takový předpoklad podporují i všeobecně odlišné nároky na fyzický vzhled dívek a chlapců, který je explicitně směřován k důrazu na ženskou atraktivitu a k tomu vedoucí péči o zevnějšek. Důraz na fyzickou atraktivitu ženy je tedy akcentován nejen v sebepojetí mladých dívek, ale také v nárocích na jejich přítelkyně a spolužačky.

Nyní se budu zabývat tím, jak by podle děvčat z této třídy měla vypadat jejich ideální spolužačka. Ve svých popisech se většina dětí (včetně chlapců) zaměřila na výšku a tvar postavy, vzhled vlasů a účesu, barvu a velikost očí, vzhled oblečení a doplňků a někdy také popis úst. Výsledky jsou strukturovány do dvou hlavních kategorií: *Postava a oblečení; Obličej a účes.*

Postava a oblečení

Postava překvapivě nepředstavovala pro děvčata nejdůležitější kritérium, mnohem více pozornosti věnovaly například popisu oblečení. Předpokládala jsem, že tělesné proporce se stanou vzhledem k tělesnému dospívání autorem podstatným předmětem popisu. Vzhled postavy ale zřejmě nehraje pro děvčata takovou roli, když se jedná o jejich spolužačku. Podle méně než poloviny děvčat, která se k postavě vůbec vyjádřila, by měla být dívka spíše *vysoká*, nejméně *středně vysoká a štíhlá*, ve dvou případech pak i *hubená*.

Popisy postavy nesměřovaly k ženskosti objektu, naopak byly velice podobné popisům chlapce (vysoký, štíhlý). Takový výsledek může souviset s faktem, že tělesné změny mohou pro děvčata v období puberty znamenat stresující faktor. Proměna tělesné

konstituce je často zdrojem subjektivně nepříjemných komentářů přicházejících z vrstevnického okolí.

Můj předpoklad, že tělesné schéma je pro dívky v tomto věku spíše rozpačitým tématem, může podpořit i fakt, že se pouze jedna dívka zmínila o tématu směřujícím k ženským sekundárním pohlavním znakům. Do popisu zahrнула, že ideální spolužačka: „*měla velké hrudník*“. Další souvislost vidím v popise žákyně, která píše o fyzicky vyspělejší spolužačce („*Byla širší postavy...celkově větší, než jsme byli my...I v obličeji vypadala o dost starší než my*“). Takovýto vzhled pak autorka textu pojí s negativním přijetím ze strany třídy („*Sice byla přátelská, ale vztah k ostatním moc dobrý neměla. Možná to bylo tím, že byla dospělejší, tedy aspoň tak vypadala*“). Zajímavou souvislostí je, že autorka tohoto textu je velice drobná dívka spíše dětské postavy. Zde se tedy může jednat o jakousi kompenzaci prostřednictvím zpochybnění rozdílných vzhledových charakteristik, které podle autorky nepřinášejí sociální úspěch.

Podle srovnání s popisem postavy, se ukázalo, že je pro dívky podstatnější, jak jsou jejich spolužačky oblečené. Oblečení včetně doplňků, jak analýza prokázala, má pro dívky nezanedbatelnou úlohu. Většina popisů se zaměřovala na typ a barvu horního i spodního dílu oblečení. Dominovalo světlé (bílé) *tričko s džínami*. Mezi doplňky se nejvíce objevoval *piercing* (v ústech a v nose) nebo *náušnice*. K líčení se vyjádřila jen jedna dívka, která byla pravděpodobně ovlivněna trendy Emo subkultury, jelikož popisovala oblečení v pouze kombinaci černé, bílé a růžové barvy a to jak v popisu dívky, tak chlapce⁵.

Džínami mohou odkazovat k trendům „unisexové módy“. Děvčata ve věku dospívání se teprve učí žít se svými „ženskými křivkami“, šaty zdůrazňující ženskou „oblou“ postavu tedy pro ně nepředstavují vhodnou možnost ošacení. Ty dívky, které pak naopak na svém těle nepociťují výrazné známky dospívání, si sukňe či šaty, které by naopak zvýraznily a evokovaly stále ještě dětské proporce, také spíše nezvolí. Lze také usuzovat na vliv mediálního obrazu ideální krásy, který u dospívajících odkazuje k hubené, až chlapecké postavě, podtržené oblečením, které často rozdíl v proporcích mezi chlapci a dívkami stírá. Přijímání trendu genderově nevyhraněné módy může být jakousi rebelií vůči genderovému řádu, který na dívky v tomto věku značně působí.

---

⁵ Emo subkulturu může dokládat také autorčino konstatování, že ideální spolužačka „*měla jiný styl, který je smutný*“. Popis oblečení od této žákyně byl téměř totožný jak v textech o dívce, tak o chlapci.

Obličej a účes

Dívky preferují *oválný* nebo *úzký* tvar obličeje, také by měl být *jemný* a *milý*. Oči převažují *zelené*, pak mohou být také *modré*. K tvaru a velikosti se vyjádřilo jen pár děvčat, jejichž představy se různí (jedna dívka uvedla velké oči, druhá malé). Ke rtům se vyjádřily pouze 3 dívky, ty uvedly *plné* nebo *červené* rty. Popis obličeje byl často převážen popisem vlasů.

Představit si konkrétní podobu tváře je pro autorky patrně obtížné, také mohou mít nedostatečné výrazové prostředky pro její vyjádření. Dalším způsobem vysvětlení může být i to, že u spolužačky je ponechán větší prostor pro variabilitu ve vzhledu, než by tomu bylo při představách o vlastním ideálu, tedy toho, jak by chtěly dívky vypadat samy. Také žádná z autorek se nevyjádřila k hodnocení podoby své ideální spolužačky. Dívky nevedly ani, že by měla nebo nemusela být jejich ideální spolužačka celkově pohledná. Oválný nebo úzký tvar je pravděpodobně buď odkazem k vlastnímu vymezení vůči dětské roli, přičemž kulatý tvar obličeje by evokoval infantilní rysy. Nebo se může jednat o vliv módních trendů, kdy jsou obličeje modelek na fotografiích počítačově upravovány směrem ke štíhlejším proporcím.

Při popisu vzhledu vlasů se objevovaly nejrůznější návrhy na střih, barvu, délku i strukturu účesu. Nejvíce děvčata připisovala ideální spolužačce *tmavé* vlasy. Světlé se objevily jen jednou, a to s názvem *světle medové*. Nabízí se mi vysvětlení, které je ale současně spíše nezodpovězenou otázkou, zda jsou dívky ovlivněny negativním stereotypním uvažováním o nositelkách blond odstínu vlasů, ke kterým se váží představy snížených intelektových schopností. Může se ale také jednat o jiný stereotyp, který naopak hodnotí blondýny jako atraktivnější, což by pro žákyně nemuselo být u jejich spolužačky přínosné, jelikož bych v nich mohla vzbuzovat rivalitu.

Co se týče délky, dívky zmiňovaly pouze vlasy *dlouhé*, nejméně po ramena, více pak až po lopatky. Dvakrát se pak objevily vlasy *vícebarevné* a účes *s patkou* na jednu stranu. Tato představa koresponduje s trendy „teenagerů“, které jsou prezentovány například v nejrůznějších lifestylových časopisech určených pro tuto věkovou skupinu. Dívku často odlišuje od chlapce, narozdíl od značně podobného oblečení, právě účes zdůrazňující dlouhé vlasy.

5.1.2 OSOBNOST

Jak jsem již zmiňovala v podkapitole *Vzhled*, dívky v průměru upřednostňovaly ve svých popisech ideální spolužačky vnější charakteristiky. Zde byla pouze jedna výjimka, tato žákyně však měla celkově nejmenší rozsah práce, přičemž vzhledu věnovala 17 slov a popisu osobnosti 19 slov. Průměrně o spolužaččině povaze bylo napsáno o 20 slov méně (32) než o vzhledu.

Nedomnívám se, že by dívky nepokládaly vlastnosti osobnosti u své spolužačky za důležité, popis vnitřních charakteristik je možná pouze méně přístupný slovnímu vyjádření a je pravděpodobné, že nejde o tak konkrétně vymezenou představu, jakou je vzhled. Při navazování přátelství jde také spíše o moment, kdy si dívky tzv. vzájemně sednou nebo ne. Proto často nemusí mít předcházející představu o osobnosti člověka, kterého ještě osobně nepoznaly. Dalším vysvětlením může být, že měly dívky tendenci do povahy své ideální spolužačky projektovat sebe, možná ve své vlastní ideální podobě. Jedna žákyně uvádí: „*I její povaha byla podobná té mé. Trochu cholerická, ale jinak milá a citlivá*“. Předpoklad, že dívky vystavěly představu povahy své ideální spolužačky na své sebereflexi, vede k možnému důvodu menšího rozsahu pasáží o vnitřních charakteristikách. Osobnost se v období adolescence výrazně vyvíjí a ani sám aktér dospívání nemusí být schopen verbálně uchopit a popsat svou psychiku.

Osobnostní charakteristiky

Ve většině textů se objevovala věta „*Vypadala sympaticky*“, což je charakteristika, která sama o sobě neposkytuje přílišný prostor pro interpretaci, navíc odkazuje spíše k příjemnému vzhledu. Objekt popisu ve většině případů vzbuzoval v autorkách sympatie. Větší část popisů osobnosti obsahovala výčet povahových vlastností, který nešel příliš do hloubky a obsahoval obecně kladně hodnocené vlastnosti. Pouze v několika pracích se objevila implicitní informace, že některé vlastnosti osobnosti zůstávají okolí často skryté nebo se mohou jevit zpočátku jiné, než ve skutečnosti jsou.

Děvčata popisovala u své ideální spolužačky extrovertní vlastnosti. Dívka by měla být především *veselá*, s čímž souvisí i charakteristika *usměvavá*. Také se objevilo, že spolužačka byla *temperamentní* nebo *trochu cholerická*.

Z introvertních vlastností uváděly žákyně např. *skromná*, *trpělivá* a *tolerantní*. Také žákyně, která byla sama hodnocena svými spolužáky a spolužačkami v sociometrickém dotazníku jako bezproblémová a nekonfliktní, zdůrazňovala ve svém popisu *toleranci*.

Co se týče inteligence, některé žákyně uváděly, že by měla být jejich spolužačka *chytrá*, nebyla jich však ani polovina. Také o školní úspěšnosti se zmínily pouze 2 dívky. Opět to byla žákyně, která je ve školních předmětech jednou z nejlépe hodnocených, kdo pojil chytrost se školní úspěšností.

Sociální dovednosti

Charakteristiky směřované k sociálnímu prostředí byly v popisu o něco více zdůrazňovány než samotné osobnostní vlastnosti. Důvodem je pravděpodobně to, že sociální dovednosti se váží k situačnímu kontextu, tím je lze snáze pozorovat a popsat, než niterní složky osobnosti.

Za nejpodstatnější považovala většina dívek, aby byla jejich spolužačka *přátelská* či *kamarádská*. Dívky poukazovaly na vlastní aktivitu své spolužačky při navazování vztahů. V jednom textu se objevilo přímo: „*ráda poznává nové lidi*“. Také se ve většině textů objevovalo, že „*do třídního kolektivu zapadla rychle*“.

V individuálních případech se ovšem představa socializace ideální spolužačky lišila. Již jsem zmiňovala (v kap. 5.1.1.) případ žákyně, která svou ideální spolužačku popsala jako vyspělejší než ostatní, což bylo příčinou ne příliš dobrých vztahů s ostatními ze třídy. V tomto textu autorka kritizuje nevyhraněný přístup, konkrétně píše: „*Bavila se tak nějak se všemi, ale nebylo to takové, jaké jsem si představovala. Zkrátka byla taková 'oboustranná'*“. Jiný pohled přináší žákyně, která hodnotí sociální aktivitu své spolužačky takto: „*Nedělalo jí problém najít si kamarády, mé spolužačce to přišlo až divné, mě to naopak fascinovalo.*“ Pro srovnání uvedu ještě jeden případ, kdy žákyně popisuje svou spolužačku jako někoho, kdo navazuje sociální interakce výhradně s ní. Sama autorka se v textu zmiňuje o vzhledové i povahové podobnosti mezi ní a její ideální spolužačkou, ta pro ní pak představuje určitou kompenzaci přátelství, které ve třídě patrně postrádá. Svůj popis završuje větou: „*Byla jsem ráda, že k nám konečně nastoupila pohodová holka.*“

Z těchto ukázek lze usuzovat, že popis sociálních dovedností a vztahů souvisí s osobním pojetím autorčiny pozice ve třídě. Autorky prvního a posledního úryvku byly samy v sociometrickém hodnocení obsazeny do nižších pozic z hlediska oblíbenosti. Pravděpodobné jsou u samotných žákyň horší sociální dovednosti při navazování přátelství, které se pak do textu promítají.

5.1.3 ZÁLIBY

Ideální spolužačka z pohledu dívek byla jediným objektem, u kterého v průměru nepřevažovaly záliby sportovního charakteru, ale vyrovnávaly se s nespportovními aktivitami. Chlapci naopak viděli dívku výrazně více sportovně zaměřenou. Podle vývojových teorií děvčata v období dospívání často z důvodu tělesné proměny a s ní spojenými subjektivně prožívanými „nepříjemnostmi“, jako je například počínající menstruace, odstupují od preference sportovních aktivit. Z analýzy textů vyplývá, že dívky volí kromě sportu také jiné druhy volnočasových aktivit a to především individuální činnosti jako je *čtení knih, malování* nebo *poslech hudby*.

Také při výběru sportovních činností se neobjevil ani jeden kolektivní sport, což naopak převažovalo v popisu spolužáka. U spolužačky se objevovaly činnosti jako *jízda na kole, lyžování* nebo *gymnastika*. Polovina dívek uváděla ještě *tanec*. Z tohoto je patrné, že dívky nejsou vedeny k soutěživosti a podávání výkonu, sport mohou brát jako zábavu a odreagování narozdíl od chlapců, pro které bude představovat pravděpodobně více potvrzení vlastní úspěšnosti a výkonnosti.

5.2 Chlapci o dívce

5.2.1 VZHLED

Chlapci narozdíl od dívek věnovali popisu vzhledu své ideální spolužačky v průměru o něco menší prostor než popisu její osobnosti (o necelých 5 slov). Individuální preference se však lišily. V porovnání s pracemi o ideálním spolužákovi, se chlapci rozepsali o dívčím vzhledu ještě o něco méně.

Individuální rozdíly v popisech vzhledu u chlapců odkazují možná k osobnímu vztahu, který měli k popisované spolužačce. Další výsledky této analýzy naznačují, že by mohli někteří chlapci do popisů implicitně projikovat své představy o ideální partnerce. Ukazuje se možnost určitého spojení romantické představy o jejich ideální dívce s představou ideální spolužačky. Vzhled by pak pochopitelně hrál výraznější roli pokud by šlo o sexualizovaný objekt.

Postava a oblečení

V této pasáži se budu vyjadřovat k tomu, jakou by měla mít podle chlapců ideální spolužačka postavu a jaký oděv by pro ní žáci zvolili. Ideální spolužačka by měla mít

vysokou postavu, je také možné, aby byla *středně vysoká*, což v jedné práci její autor specifikuje na *160 cm*. Dívka by také měla být *hubená* nebo *štíhlá*, jeden chlapec ji vidí s *trochu vypracovanou* postavou.

Trend hubené a vysoké dívky jako ideálu krásy je již v dnešní době poměrně ustálený. Sama bych ale od adolescentních chlapců očekávala větší příklon k preferenci ženských tvarů jako výraz určité zvědavosti a vědomí odlišnosti tělesných proporcí. Analýza textů ale taková zjištění nepřinesla, dokonce se vyskytla (stejně jako u dívek) pouze jedna zmínka o sekundárním pohlavním znaku. Jeden z chlapců vidí svou ideální spolužačku jako nositelku *velkých výstřihů s velkým poprsím*. Mimo tuto práci se dostává do popředí téma dívky jako spolužačky, u níž tedy nemusí být vzhledové znaky primárně související s femininitou a její sexualizací nijak podstatné. Chlapci by možná vyspěleji vypadající dívku preferovali jako objekt atraktivity, v roli spolužačky by pro ně však znamenala vzdálenější nedostupný objekt, ke kterému by se báli vzhledem k pochybnostem o vlastní dospělosti přiblížit.

Ani popis oblečení neodkazoval k typicky ženským oděvům. *Sukně* se objevila pouze jednou, stejně jako *šaty*, které spíše než ženské křivky podtrhovaly křehkost popisovaného objektu („*Byla to totiž princezna z Lichtenštejnska*“). Svou ideální spolužačku by tedy nejvíce chlapců obléklo do *džín* a *trička*, jehož barvy se různily (např. černá, šedá, žlutá). Takový typ oblečení stejně jako u děvčat může odkazovat k aktivnímu způsobu života, který chlapci u své spolužačky preferují (viz. podkapitola *Záliby*). Nebo také poukazuje na vliv módních trendů stírajících proporční rozdíly mezi dospívajícími chlapci a dívkami, který působí také na chlapecké vnímání ženské postavy.

Obličej a účes

Popis obličeje zahrnoval zejména barvu a velikost očí. Ty by měly být *hnědé* nebo *modré*, *velké* a *výrazné*. Na oblast úst se zaměřili pouze dva chlapci, jeden zmínil *velký úsměv*, druhý *bílé zuby*. Někteří žáci se v popisu obličeje ideální spolužačky zaměřili na skutečné detaily. Jeden žák píše až romantický úvod k popisu vzhledu s důrazem na oči a vlasy: „*Když jsem ji poprvé uviděl, všiml jsem si, že má krásné šaty, štíhlou postavu, hnědé lesklé oči s černou zorničkou uprostřed a hebké hnědé vlasy, které jí sahaly až po ramena.*“ Lze usuzovat, že takový popis přesahuje představu ideální spolužačky až k dimenzi ideální dívky se všemi „potřebnými“ atributy jako jsou dlouhé vlasy a krásné šaty. Jiní chlapci se ke vzhledu vyjadřovali více věcně: „*Obličej měla oválný. Oči modré. Vlasy dlouhé a černé.*“

Vlasy představovaly více zmiňovanou součást dívčího vzhledu. Ideální spolužačka by měla mít *světle hnědé až černé* vlasy. Rozhodně by měla mít vlasy *dlouhé* či alespoň *delší* na ramena. Krátký účes se nevyskytl ani jednou. Podle obecně přijímaných stereotypů se pojí dlouhé vlasy s ženskostí, dospívající chlapci je patrně považují také za přirozenou součást dívčího vzhledu, zde jsou rezolutní i ke své spolužačce, která by měla vykazovat jasné femininní znaky. Krátké vlasy by mohly být obecně přisouzené k maskulinitě a ta není u dívek chlapci tolerovaná. Zajímavé je, že chlapci (až na jednoho) stejně jako dívky nezmiňovali blond vlasy. Výjimkou byly *zlaté vlasy*, které autor uváděl v rámci popisu princezny s hvězdou na čele, který měl celkový nádech ironie. Opět se může jednat o různé způsoby předsudků, kdy jsou blondýny považovány za méně inteligentní nebo z jiného úhlu pohledu za více nedostupné než brunety.

5.2.2 OSOBNOST

Povaha ideální spolužačky zaměstnala chlapce ve svých popisech průměrně o něco více než její vzhled. Průměrný výsledek ovlivnila zejména jedna práce. Zatímco pět z devíti chlapců se naopak více rozepsalo o vzhledu, tento zmiňovaný žák popisu osobnosti věnoval více než třikrát více prostoru než popisu vnějších charakteristik. Pravděpodobné vysvětlení tohoto konkrétního zmiňují v kapitole 6.2.2.

Jelikož se také další 3 žáci věnovali o něco více popisu osobnosti, lze usoudit na dvojitý typ chápání objektu svého psaní. Ten první, u něhož převažuje vzhled, by bylo možné přisoudit splynutí představ ideální spolužačky a ideální dívky. Toto může být ovlivněno působením genderového řádu, který pojí ženu s fyzickou atraktivitou. Druhý případ, kdy žáci přemýšlejí ve větší míře o povahových charakteristikách, může být vázán na téma práce a skutečně pojednávat o roli spolužačky v kontextu školy, kdy jsou pro vzájemnou spolupráci stěžejnější dívčí osobnostní a sociální aspekty. Může jít ale také o osobní zaměření, které je více směřováno k hlubšímu chápání člověka a tendenci zamýšlet se nad jeho osobností. U těchto chlapců lze předpokládat, že má u nich větší šanci na navázání přátelství dívka lišící se vzhledem od určité ideální představy, než dívka, která nemá potřebné osobnostní a sociální charakteristiky.

Osobnostní charakteristiky

Podle chlapců by měla být ideální spolužačka jednoznačně extrovertní typ. Žáci jí přisuzovali vlastnosti jako je *veselá, hlučná, vtipná* a nejvíce v těchto textech zdůrazňovali

přátelská / kamarádká. Další charakteristikou, kterou několik chlapců zmínilo je *chytrost*. Ta se značně váže ke školnímu kontextu. Ideální spolužačka by měla být např. „*chytrá a soustředivá*“ . Jeden žák pojí chytrost kromě sociálních dovedností přímo se školní úspěšností. Vyjmenovává zde konkrétní předměty (*přírodopis, zeměpis, matematika, čeština, dějepis a angličtina*). Dále se ale k tomuto tématu vyjadřují pouze dva žáci a o své spolužačce konstatují „*že se dobře učí*“. Zmiňované předměty tvoří tak rozsáhlou a pestrou skupinu, že se v tomto případě nelze odkazovat na genderový řád. Obecně je například čeština považována za „*dívčí předmět*“, zatímco matematika za tradičně chlapecký.

Chlapci si spolužačku celkově představují jako pozitivně laděnou společenskou bytost, výrazně se potom vyjadřují k jejím sociálním dovednostem.

Sociální dovednosti

V několika textech se objevily podobné charakteristiky, které byly ojedinělé pro objekt ideální spolužačky z pohledu chlapců. Tyto popisované schopnosti směřovaly k určité sociální vyzrálosti a dovednosti taktního jednání. Objevila se například věta: „*Byla...upřímná, ovšem ne natolik, že by každému do očí řekla, co si o něm myslí*“ nebo „*vždy věděla, co ve správnou chvíli říct*“.

Jeden žák věnoval celý odstavec popisu toho, jak se dokázala jeho spolužačka vhodně chovat. V textech se také objevuje, že by měla ideální spolužačka být *slušně vychovaná*. Ukazuje se, že chlapci od svých spolužaček očekávají jistý stupeň sociální vyspělosti. Pokud bych měla přihlédnout k sociometrickému šetření, skutečně chlapci u dívek ze své třídy nejvíce kritizovali vlastnosti, které směřovaly k nevhodnému chování nebo až k vulgaritě.

Sociabilita, kterou si chlapci u své spolužačky představují, se pojí také s ochotou pomoci, která byla v těchto textech zmiňována v největší míře. Někteří autoři tuto formu prosociálního chování specifikovali jako *pomoc s učební látkou* nebo zkrátka jako *pomoc v nouzi*. Pomoc při vysvětlování látky je pojena s prostředím školy, k ochotě a pomoci jako takovým jsou ale dívky tradičně vedeny již od dětství. Zde se významně prolíná rovina školy a obecného genderového řádu.

5.2.3 ZÁLIBY

Chlapci prisuzují své ideální spolužačce jako největší zálibu *sport*. Narozdíl od dívčích autorek zahrnuli do svých popisů kromě individuálních také kolektivní sporty (*volejbal, přehazovaná, tenis*). U spolužačky převažovaly aktivity, které by s ní mohli

chlapci sdílet. Jeden spolužák píše: „*Někdy spolu vyrazíme na kole na projížďku po okolí*“. Preference sportu jako hlavního zájmu ideální spolužačky je patrně pojítkem mezi dívčím a chlapeckým světem. Smíšené sportovní aktivity jsou možností, kde by se mohli chlapci s dívkami setkávat a interagovat bez rizika posměšků ze strany spolužáků, jako by tomu mohlo být v rámci genderově segregované třídní skupiny.

Pokud šlo o nesportovní aktivity, většina měla individuální ráz, jako tomu bylo v popisech od dívek. Také se objevovalo *malování* a *čtení knih*. Pouze v popisech dívky chlapci uvedli *nakupování* a *přípravu do školy*. Jeden žák uvádí dívčiny záliby: „*nakupování oblečení a další ty holčičí věci*“, dále doplňuje, že se „*zajímala o sebe samou*“. Zde se opět odráží obecná představa zvýšené péče o vzhled u dívek, kterou tento chlapec pojímá jako „zálibu“.

5.3 Dívky o chlapci

5.3.1 VZHLED

Téma ideálního spolužáka děvčata celkově pojala o něco stručněji než popis ideální spolužačky. Průměrný rozdíl obou skupin textů v rozsahu pasáží o vzhledu činil 15 slov, přičemž převládala vnější popis u ideální spolužačky. Vzhledem k celkovému menšímu rozsahu textů o ideálním spolužákovi byly také odstavce týkající se vzhledu kratší. Při hlubším zkoumání je ale patrné, že rozsah popisu osobnostních charakteristik se nijak výrazně nesnížil, což opět poukazuje na to, že se dívky více věnovaly rozmyšlení nad dívčím než chlapeckým vzhledem. V průměru vzhled překonal popis osobnosti, v jednotlivých případech tomu tak vždy nebylo, toto alespoň potvrzují 3 dívky z 8, které se věnují vnějším charakteristikám méně než těm vnitřním (více v kap. 6.3.2.).

Postava a oblečení

V částech textů věnovaných popisu postavy jednoznačně převládala představa *vysokého žáka*, minimálně *vyšší postavy*. Stejně jako v popisu ideální spolužačky se k výšce vyjádřily jen 4 dívky, zbylé autorky toto téma nezmiňovaly. V popisu tvaru postavy se objevila v textech určitá benevolence, prakticky srovnatelně se vyskytla *štíhlá*, *hubená* a *svalnatá* či *vypracovaná* postava. Širší tělesné proporce ale ani jedna z dívek neuvedla. Takovýto popis fyzické konstituce zcela jistě souvisí s důrazem na sport, o kterém se zmíním v podkapitole věnované zálibám ideálního spolužáka. Také je důkazem vlivu stereotypního

uvažování „maskulinních“ proporcích. Také ideální spolužák by měl podle dívek dostát genderovým požadavkům.

Považuji za související zmínit se o žákovi, který byl zvolen v sociometrickém testování, které jsem v kolektivu dříve prováděla, třídním *outsiderem* (podobně nízké skóre obdržel od dívek i od chlapců). Tento žák je plnější zavalitější postavy, na první pohled nesportovní. S dívkami prakticky neinteraguje. Jeho vzhled neodpovídá mediálním trendům a stereotypním představám o dospívajícím chlapci, které dívky ve svých popisech prokázaly.

Podle dívek by měl být ideální spolužák oblečen do *černých džín* nebo *kalhot* a *černého* nebo *barevného trička*. Kalhoty by měly mít nejlépe *úzký střih*. Na horní části těla může mít kromě *trička* také *košili*. V popisu oděvu se také objevovaly představy různých doplňků, podle dvou děvčat by měl mít tento chlapec také *piercing* v obočí nebo v uchu, dále se objevovaly *náramky*, *pásky* či *tetování*.

Oblečení koresponduje s trendy „náctiletých“, které i přesto, že vykazují značnou uniformitu, zdůrazňují nezávislost a originalitu. Mladí lidé si takový vnitřní rozpor často neuvědomují a takové atributy jako piercing či tetování pokládají i přes jejich odkaz k trendu za výraz rebelie. Tu by u svého spolužáka některá děvčata ocenila. Také zdánlivá⁶ originalita projevující se ve stylu oblékání by mohla být v tomto věku považována za obdivuhodnou vlastnost. Množství doplňků a ozdob také poukazuje na stírající se genderové rozdíly v módě, kdy je i chlapcům dovoleno „zdobit se“.

Obličej a účes

Ke tvaru obličeje se vyjádřily jen 2 dívky. Uvedly ale dosti protikladné charakteristiky. Jedna vidí svého ideálního spolužáka jako nositele *ostré řezané tváře*, druhá zase popisuje obličej, který byl *jemný, skoro jako dívčí*. Zde se domnívám, že jde o dva různé pohledy. Ostré hrany obličeje evokují představu dospělého muže, estetického ideálu, který se objevuje nejčastěji v prostředcích masové komunikace jako vzor atraktivity. Naopak jemný chlapec s dívčí tváří je prototypem pro dívky dostupného reálného objektu. Takové mé tvrzení může podpořit pohled do časopisů adresovaných adolescentním čtenářům a čtenářkám, kde často figurují teenagerské hudební či herecké hvězdy s tváří a vizáží, která by se lehce dala zaměnit za dívčí.

Ideální spolužák by měl mít podle dívek *modré* oči. Ty by měly být v kontrastu s *tmavými* vlasy. Zajímavé je, že *krátký střih* uvedly pouze 2 dívky, zato *delší účes* (až po

---

⁶ Slovo „zdánlivá“ uvádím proto, že by se image adolescenta neměla příliš vzdalovat od „teen-age“ trendů, které jsou představovány módním průmyslem a které často paradoxně diktují, co je originální a co ne.

ramena) popsaly dívky 3. Zbytek dívek délku nezmiňoval. Vlasy může mít chlapec také *barvené*. Žádoucí délku vlasů opět ovlivňují více módní trendy než stereotypní tradiční pohled, který může ovšem na druhou stranu delší vlasy u chlapce vymezovat jako něco neobvyklého, zvláštního a tedy i hodného pozornosti. Narozdíl od dívky tedy chlapcovy vlasy patrně nepředstavují hlavní genderově třídící znak. U spolužáka je tedy tolerovaná kratší i delší délka.

5.3.2 OSOBNOST

V průměru se dívky o chlapeckém vzhledu a osobnosti rozepisovaly téměř ve stejné míře. V podrobnějším rozboru vystupují 3 práce, kde se popis vnitřních charakteristik „vešel“ do méně než 10 slov. Povaha se ukázala v těchto textech druhořadou vůči podobě. Je možné předpokládat, že tyto dívky popisovaly spíše romantickou představu „ideálně krásného chlapce“, než konkrétní charakteristiku svého ideálního spolužáka v kontextu školního prostředí.

Osobnostní charakteristiky

Děvčata v průměru u spolužáka upřednostňují extroverzi. Většina popisovala vlastnosti typu *odvážný*, *veselý* a opět *přátelský / kamarádský*. Dvakrát se ovšem objevilo, že byl spolužák *uzavřený*. V jednom textu měl tento osobnostní rys souvislost s celkovou image⁷. V druhém textu takto působí pouze „*na první pohled*“, dále se pak vyvíjí směrem k extroverzi.

V textech o ideálním spolužákovi, které psaly dívky, se nejvíce objevuje charakteristika *chytrý*. Některé žákyně určily míru spolužákovy chytrosti jako „*trochu chytrý*“ nebo „*průměrně chytrý*“. Přitom ke školní úspěšnosti se nijak nevyjadřují. Inteligenci žákyně uváděly pravděpodobně jako automatickou „dobrou vlastnost“, pod kterou si ovšem mohly představit spíše praktickou inteligenci než dobré školní výsledky.

Zajímavým momentem je část textu od jedné žákyně, která uvádí: „*Jediné negativum, co jsem na něm našla, je, že byl mírně namachrovaný, ale zase jsem si řekla, že v jeho případě, kdo by nebyl*“ . I z některých dalších textů bylo cítit jakési vzhlížení k objektu popisu. Vzbuzuje to předpoklad, že si děvčata přejí, aby byl jejich spolužák sebevědomý a aby vzbuzoval určitý přirozený respekt, možná by dokonce uvítaly, kdyby v tomto ohledu převyšoval ostatní spolužáky nebo dokonce i je samotné.

---

⁷ Žákyně uvedla, že měl spolužák „*jinyj styl, který je smutný*“ a popis vzhledu směřovala k Emo subkultuře.

Sociální dovednosti

Sociální dovednosti zahrnují na jedné straně vlastnosti typu *společenský, zábavný a vtipný* a na druhé straně *ohleduplný, pozorný a hodný*. Průměrná představa ideálního spolužáka je vedena k úspěšnému a aktivnímu navazování sociálních interakcí, včetně zábavného a poutavého projevu a dovednosti *vyprávět historky*. Také záleží na určité přístupnosti skrze prosociální charakteristiky. Jedna žákyně na svém spolužákovi oceňuje, že byl „*ohleduplný ke všem učitelům a učitelkám, pomáhal jim nosit sešity a další věci*“. Svého ideálního spolužáka pak označuje za *gentlemana*. Narozdíl od chlapců, kteří vidí ochotu své spolužačky jako více samozřejmou, dívky hodnotu takového chování u chlapce více zdůrazňují a považují ji za hodnou obdivu. Můžeme spekulovat zda je pomoc dívkám přisuzována jako přirozená vlastnost, která nese cíl sama o sobě, u chlapců však za pomocí stojí další záměr.

5.3.3 ZÁLIBY

U ideálního spolužáka převládala záliba v kolektivních sportech. Žákyně zmiňovaly tradičně mužské disciplíny jako jsou *fotbal* nebo *hokej*. Také se pouze v těchto popisech objevovalo, že se spolužák sportu věnoval závodně. Taková představa zahrnuje explicitní pohled na chlapce jako na soutěživé a dychtící podávat co možná nejlepší výkon. Ukazuje se také, že úspěšnost ve sportu je pro dívky u chlapce zdrojem atraktivity a uznání.

Z individuálních sportovních aktivit žákyně vybíraly *horolezectví* nebo *bojové umění*, jednou byl také zmíněn *break dance*. Zde se prokázalo značně stereotypní uvažování dívek, tyto záliby nevedly ani jednou v popise své ideální spolužačky. *Bojové umění* se objevilo dokonce dvakrát a autorky textů ho považovaly za jeden z nejdůležitých faktorů, čím je spolužák zaujal. V tomto tématu se také objevil faktor nebezpečí jako zdroj zájmu o spolužáka. Autorka textu zmínila, že se spolužák věnoval motocrossu, což podle ní znamenalo „*že miloval nebezpečí a byl odvážný, což nikdo takhle nebyl*“.

Z nesportovních činností zmiňovaly dívky více aktivity směřované do sociálního prostředí. Objevilo se *hraní v divadle, zábava a procházky*. Z těch „domácích“ se objevilo *čtení knih, poslech hudby a PC hry*. Orientace ideálního spolužáka z pohledu dívek směřuje více do společenského prostředí, což souvisí s extrovertním zaměřením, které se objevilo v popisu povahy. Hraní počítačových her je v dnešní době již genderově poměrně neutrální aktivitou, ve výzkumné třídě je tato záliba přisuzována výhradně chlapcům.

5.4 Chlapci o chlapci

5.4.1 VZHLED

Chlapci se ve svých pracích o ideálním spolužákovi průměrně zabývali více vzhledem než popisem osobnosti. Tento průměr vykazuje odlišné výsledky než v textech o ideální spolužačce. Individuální srovnání mezi autory pak ukazuje, že 6 chlapců z 9 skutečně věnovalo více prostoru popisu vzhledu.

Někteří chlapci pojali charakterizování vnější podoby spolužáka opravdu důkladně. Zabývali se více detaily než při popisu spolužačky. Konkrétně se k popisu vzhledu vyjádřím dále v textu. Fakt, že se chlapci v popisu spolužáka tolik zaměřili na fyzickou podobu a oblečení, potvrzuje, že se stejně jako dívky i chlapci v období adolescence zabývají svým vzhledem. Vzhled je koneckonců to první, čím lze zaujmout. Chlapci si jsou toho vědomí a v těchto textech se vůbec nejvíce vyskytovalo kritérium značkového oblečení.

Postava a oblečení

V návaznosti na předešlý text bych začala textem věnovaným oděvu ideálního spolužáka. Podle chlapců by mělo být jeho oblečení *značkové*, *stylové* nebo *drahé* („*Měl na sobě...hnědou mikinu značky Adidas s kapucí*“). Více než polovina žáků zmínila alespoň jedno z těchto kritérií. V kontrastu s chlapci neuvedla ani jedna dívka zmínku o tom, že by měl být oděv ideálního spolužáka značkový či draze vypadající.

Proč je pro chlapce značka oblečení tak důležitá? Vysvětlení může spočívat ve vzbuzování či udržení určité prestiže nebo příslušnosti k vyšší sociální skupině. Stejně tak by se ale mohlo jednat o propojení se sportem. Sport a značkové oblečení se v mnoha ohledech spojují. Pokud tedy chlapec nosí oblečení sportovní značky, lze u něj předpokládat, že se věnuje sportu a to ke „správnému chlapci“ patří (jak potvrzují i zjištění v této třídě týkající se zálib). Kromě značky pak chlapci nejčastěji uváděli *džíny*, *tričko* (v neutrálních tónech) a *mikinu*. Tento oděv se stal ve třídě celkově nejvíce preferovaným.

Postavu by měl mít podle chlapců jejich spolužák rozhodně vysokou nebo vyšší, pouze jeden chlapec uvedl, že by měl být jeho spolužák „*menší než já*“. Dále by měla být postava *sportovní*, *vypracovaná* nebo dokonce *svalnatá*, může být také *štíhlá*. Všechny tyto charakteristiky odkazují k aktivním zájmům (zejména sportu), kterým se budu věnovat v kapitole o zálibách. Atletická postava je mužským ideálem krásy, chlapci v tomto ohledu pravděpodobně do popisu spolužáka projikují své touhy po vlastním vzhledu.

Obličej a účes

K popisu obličeje spolužáka se chlapci vyjadřovali v podobném rozsahu jako dívky k ideální spolužačce. Zde se ukázala o něco jasnější představa vzhledu tváře u osoby stejného pohlaví než druhého. Chlapci uváděli v obličeji mnoho rozličných detailů, které se ale více než jako průměrný ideál jevíly jako svébytně individuální představa, např. *placatý nos, odstávající uši, začínající vousy* nebo různé jizvy („*Na tváři má malou jizvu, kterou mu v dětství udělal jeho oblíbený kocour Mourek*“). Různorodost popisů chlapcovy tváře vykazovala sice značnou individualitu, ale podpořila původní sociální stereotyp, že u muže je tradičně chápána atraktivita méně důležitá než u ženy. Jiným vysvětlením je, že se chlapci věnovali skutečně popisu spolužáka, nikoli ideálního muže (jak tomu bylo v mnoha případech popisu spolužáka dívkami). Kritéria atraktivity by tedy nemusela být tak přísná.

Oči by měl mít podle chlapců jejich ideální spolužák *modré*, případně *hnědé*. Vlasy dále popsalo 6 chlapců z 9 jako *krátce střižené*, pouze jeden žák uvedl *středně dlouhé*. Barvy chlapci uváděli od *světlé* až po *tmavou*, nejvíce *hnědý odstín*. Podle mé osobní zkušenosti, kterou se žáky mám (z předešlého výzkumu v dané třídě), musím konstatovat, že skutečně ani jeden z nich neměl v době mých návštěv ve třídě delší vlasy, tedy délku přesahující hranice obličeje. Narozdíl od dívek, chlapci krátké vlasy považují za maskulinní znak a přesahy k femininnímu pólu nepovažují za žádoucí.

Pro podpoření tohoto tvrzení znova zmíním žáka, který připsal svému ideálnímu spolužákovi *středně dlouhé vlasy*. Tento autor také přisoudil vlasům zelenou barvu a okomentoval ji „*dost neobvyklá barva vlasů*“. Tento popis se od většiny celkově lišil jakousi „neideálností“, kdy má také popisovaný spolužák *přibíblej výraz*. Z textu je patrná snaha o určité vymezení se, možná až recesi.

5.4.2 OSOBNOST

Ve svých slohových pracích na téma „Ideální spolužák“ se chlapci rozepisují o osobnostních charakteristikách v průměru o něco méně než o vzhledu. Povaze spolužáka také věnovali žáci menší prostor než povaze spolužačky. V porovnání s průměrem vystupují práce, kdy žák buď výrazně upřednostnil popis vnitřních nebo naopak vnějších charakteristik. Žáci, kteří věnovali větší pozornost popisu povahy vykazují v realitě třídního kolektivu určité shody. Všichni byli v sociometrickém testování hodnoceni v oblasti oblíbenosti vyšším skóre. Naopak žáci, u nichž výrazně převládá popis vzhledu, obsadili v sociometrii

nižší pozice. Taková souvislost pak může ukazovat na schopnost přemýšlet o své povaze i povaze druhých, která usnadňuje orientaci a prosazení se v sociálním prostředí.

Osobnostní charakteristiky

Nejčastěji zmiňovanou vlastností je opět přátelskost. Mezi vlastnostmi, které žáci svému ideálnímu spolužákovi přisuzují, se objevují ve větší míře ty, které jsou extrovertně zaměřené. Tento spolužák by měl být *organizačně zdatný* a *veselý*. Nově se objevují vlastnosti související s určitou mírou tolerance. Spolužák může být *trochu nervózní až trochu výbušný*. S tímto souvisí i schopnost *umět se prát*. Tyto vlastnosti poukazují na tolerovanou reaktivitu vůči stresovým situacím. V kontrastu pak stojí práce autora, který popisuje svého spolužáka jako někoho, kdo má „*občas pasivní přístup k řešení problémů*“. Tato myšlenka možná souvisí s autorovou nejistotou v sociální realitě a při řešení možných konfliktů.

Ideální spolužák by měl být také *chytrý, dobře se učit* a ve škole *dávat pozor*. Takové postoje nejsou u chlapců v adolescenci příliš časté, obecně jsou přisuzovány spíše k dívkám. Lze pak usuzovat, že se takové vlastnosti vážící ke školní úspěšnosti pojí s tendencí pomáhat, o které píše v dalším odstavci. Žáci pravděpodobně ocení spolužáka, který bude látce rozumět a bude schopen jim s ní pomoci.

Sociální dovednosti

Výše zmiňované charakteristiky značně souvisí se sociálními dovednostmi. Chlapci se zmiňují o řešení konfliktních situací. Ideálnímu spolužákovi pak přidělují tendenci *zastávat se slabších*. Pomoc se vztahuje k sociálním situacím ale také k učivu. Ideální spolužák by tedy měl poskytovat jakousi oporu při řešení různých typů problémů.

V jednom případě se objevuje, že se ideální spolužák „*bavil jak s holkama, tak i s klukama*“. Potřeba toto zdůraznit vede k myšlence, že mezi chlapci a dívkami v období dospívání existují komunikační bariéry, které se překonávají postupně.

5.4.3 ZÁLIBY

Ideální spolužák se v očích chlapců věnuje nejvíce sportu. Tato preference zájmů je velmi výrazná a zahrnuje především sporty kolektivní jako jsou *míčové hry* (florbal, fotbal, basketbal). Mimo tyto kolektivní hry pak žáci zmiňují *posilování, jízda na kole* nebo *karate*. Kolektivní sporty opět zavádí pozornost k soutěživosti a s ní související touze po uznání, ke které jsou chlapci vedeni, ale také k činnostem, které upevňují soudržnost chlapecké skupiny,

„týmového hráčství“. Výběr individuální sportů pak odkazuje na tendenci pracovat na sobě, podporovat svou mužnost, ať už formováním postavy, nebo tréninkem boje.

U nespportovních způsobů trávení volného času převažovaly aktivity doma, např. *hraní počítačových her* nebo *sledování filmů*. Zde se ukazuje rozpor s tím, jakou představu mají o ideálním spolužákovi dívky, které ho mimo sport zasadily do sociálního prostředí a jakou představu mají chlapci, kteří pravděpodobně vycházejí z vlastních zkušeností a pokud zrovna nespportují, tráví volný čas spíše doma u televize nebo u počítače.

6. Analýza autorství

Přístupy autorů k psaní textu se mezi jednotlivci značně lišily. Jelikož nebyl zadán učitelkou minimální počet slov, ve svých slohových pracích se žákyně a žáci projevili jak z hlediska vlastních vyjadřovacích schopností, tak z hlediska posouzení důležitosti daného úkolu a prostoru, který mu věnovaly.

Míra komplexnosti a vyváženosti popisů může souviset s vlastní zkušeností žákyň a žáků přemýšlet o „nehmatatelných“ charakteristikách člověka, ale i se schopností umět tyto aspekty slovně pojmenovat. Každý dospívající se i k vlastním psychickým pochodům staví značně odlišně a taková strategie se pak odráží i v postoji k psychice druhého.

6.1 Dívky o dívce

6.1.1 ROZSAH

V průměru věnovaly žákyně popisu své ideální spolužačky 141 slov, což je v porovnání s dalšími třemi členěními (chlapci o dívce, dívky o chlapci a chlapci o chlapci) nejvíce.

Z individuálního hlediska popsala některá děvčata kolem 200 slov, jiné méně než polovinu. Rozsah měl potom často značný vliv na další kritéria, která jsem v textu posuzovala, zejména na komplexitu a podrobnost popisu.

Vysvětlení může spočívat v tom, že se děvčata v tomto věku vyskytují v homogenních skupinách, jsou v kontaktu zase nejčastěji s děvčaty, jsou tedy jaksí „femininně“ zaměřené. K popisu spolužačky pravděpodobně využívaly jak zkušeností s kamarádkami tak informací, které jim přináší častá sebereflexe, ať už jde o zamýšlení se nad svým vzhledem i krystalizující osobností. Chlapci se samozřejmě také sdružují do

chlapeckých skupin, obsahy rozhovorů ve skupinách chlapců a dívek se ovšem liší v tom, že děvčata se více zabývají samy sebou, svými pocity, vztahy a samozřejmě také vzhledem. Není obvyklé, že by chlapci probírali společně péči o zevnějšek nebo své duševní pochody.

6.1.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST

Z hlediska třídního průměru se texty děvčat zdály být poměrně nevyvážené. Nejvíce se jejich texty zaměřovaly na vzhledové charakteristiky. Popisu osobnostních vlastností a zálib tolik prostoru dívky nevěnovaly. Pasáži o vzhledu věnovaly dívky v průměru o 20 slov více než pasáži, ve které popisovaly osobnost spolužačky. Při analýze jednotlivých prací se vzhledem k průměru ukazovaly v komplexitě a vyváženosti textů značné rozdíly.

Pokud dívky psaly hodně o vzhledu, často popis doplňovaly vlastním hodnocením. Například jedna žákyně věnovala vzhledu 58 slov, povaze a zálibám pouze 16 slov. Tato práce působí téměř jako popis obrázku či fotografie, která autorku esteticky fascinuje. Také druhá žákyně se značně věnuje podobě svého objektu, popisuje konkrétní barevné kombinace oděvu, střih a odstíny vlasů a také styl líčení. Tato dívka se pak ani slovem nezmiňuje o zálibách.

Na druhé straně se objevují práce, kdy autorky vyvažují popis vzhledu s popisem osobnosti. V jednom takovém textu jsou zmíněny i vlastnosti, které nelze považovat za jednoznačně pozitivní. Ty žákyně komentuje a vysvětluje, proč je vnímá na své spolužačce jako sympatické.

Míra nevyváženosti může poukazovat na osobnostní charakteristiky samotných autorek. Mohou to být dívky, které sebe i druhé hodnotí na základě tělesných proporcí a oděvu nebo ty, které jsou zaměřeny na prožitkové stavy a chování lidí kolem sebe. Zde se patrně ukazuje směřování vývoje osobnosti dospívajících, které povede k trvalejším charakteristikám.

6.1.3 HODNOCENÍ

V použitém jazyku se objevila určitá emocionální blízkost k objektu popisu. Jazyk byl značně hodnotící a silně sociabilní ve smyslu důrazu na charakteristiky týkající se vztahů. Hodně se objevovalo slovo *milá/milý*. Dívky také zdůrazňovaly mnoho charakteristik pomocí slova *velmi* nebo *velice* („*Byla velmi chytrá*“). U dívek se v popisu spolužačky projevil tendence k zesílenému hodnocení, většinou šlo o hodnocení kladné. Objekt popisu pak

z tohoto hlediska skutečně pojímaly jako ideál, který lze v reálném světě těžce hledat. Toto si vysvětlují přirozenou tendencí vážící se k vývojovému období. Dospívání je období, kdy se mladí lidé k ideálům často upínají, cítí potřebu získat určitý směr a cíl, ke kterému ve svém osobním vývoji směřovat. Z nedosažitelnosti se pak mohou cítit frustrovaní.

6.1.4 VZTAH K OBJEKTU

O vztahu autorky k objektu (podobně tomu bylo i v případě autorů – chlapců) vypovídala míra a polarita emocionality v hodnocení, které se buď prolínaly celým textem nebo byly obsaženy v závěru slohové práce. Jelikož bylo zadáno psát o ideální spolužačce, dalo by se předpokládat, že bude z textu patrný pouze pozitivní vztah autorky k objektu. Vyskytly se ale i případy, které v sobě obsahovaly negativní kritiku nebo ambivalentní postoj.

V těchto textech se vyskytly 4 typy vztahu k objektu: 1. autorka objekt z počátku kritizuje, 2. autorka má k objektu ambivalentní vztah, 3. autorka vykazuje k objektu neutrální vztah, 4. autorka má k objektu pouze pozitivní vztah. Převažoval pozitivní vztah k objektu. U některých dívek byl o to silnější, že spolužačku označily za *svou kamarádku* nebo vztah shrnuly v prohlášení, že jsou *rády* nebo *šťastné*, že k nim tato dívka do třídy přišla. Zde se povětšinou projevila určitá identifikace autorky s objektem. V některých z textů také autorky přímo upozorňovaly na vlastní podobnost s ideální spolužačkou.

Pokud se jednalo o z počátku spíše kritický postoj nebo o projev ambivalentního vztahu, text končil kladným přijetím nové spolužačky ze strany třídy. V prvním případě šlo o pozvolné poznávání objektu a vytváření si vztahu k němu. V druhém případě autorka objekt využila jako určitou kompenzaci možných vlastních nejistot.⁸

Neutrální vztah k objektu se objevil pouze jednou. Autorka text oprostila od osobního hodnocení, jelikož ho psala v „ich formě“, jakoby sama byla ideální spolužačkou, která nově nastoupila do třídy. Zde je opět vidět identifikace s objektem, není zde však zdůrazněn vlastní pozitivní vztah k němu.

---

⁸ O této práci píše v kapitole 5.1.1., kde zmiňuje značně rozdílnou podobnost autorky se svým objektem. Autorka dětského vzhledu popisuje ideální spolužačku jako výrazně vyspělou a s tím pojí její problematiku přijetí ze strany třídní skupiny.

6.2 Chlapci o dívce

6.2.1 ROZSAH

V průměru chlapci popisovali dívku pomocí 127 slov, tento počet nebyl nijak odlišný od průměrného počtu slov, který věnovali popisu ideálního spolužáka.

Podobně jako u dívek i u chlapců se rozsah jejich slohových prací velmi lišil. Nejstručnější popis se „vešel“ do pouhých 61 slov, což bylo opět na úkor komplexity, barvitosti a celé výpovědní hodnoty textu. Největší prostor pak popisu ideální spolužačky věnoval autor práce s 208 slovy. Zde se skutečně jednalo o poměrně podrobný zdroj informací o představách autora.

Rozsah, který věnovaly popisu spolužačky dívky a chlapci byl o něco vyšší v prospěch dívek. Neprojevilo se však rozdíly v počtu slov obou textů, které psali chlapci. Ti se v tomto věku také seskupují do výrazně klučičích part, děvčata pro ně pravděpodobně představují podobně hodnotný zdroj inspirace pro úvahy jako druzí chlapci. Konkrétně mě překvapilo, kolik prostoru v některých případech věnovali žáci popisu dívčího vzhledu (podrobněji viz. kap. 5.2.1 a 6.2.2).

6.2.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST

V průměru se jeví texty chlapců na téma ideální spolužačky z obsahového hlediska vyvážené. Pokud se ale podíváme na jednotlivé práce, všimneme si jedné, která z tohoto průměru výrazně vystupuje a to svou nevyvážeností.

Autor tohoto textu popsal dívčí vzhled 30 slovy, k povaze však využil více než třikrát větší počet slov (98 slov). Pro lepší pochopení takové žákovy orientace považují za důležité odkázat se v tomto případě na svůj předchozí výzkum v této třídě. Tento chlapec se ukázal jako nejoblíbenější člen ve struktuře třídní skupiny, byl zvolen za *sociometrickou hvězdu*. Jak z výsledků sociometrického šetření, tak z výsledků pozorování, bylo patrné, že je žák sociálně vyspělejší než většina jeho spolužáků. Kladně ho nehodnotili pouze chlapci, ale i děvčata. Z výsledků vyplynulo, že je tento žák dívkami nejlépe přijímán ze všech chlapců. Je tedy pravděpodobné, že s nimi tráví také více času a více s nimi navazuje komunikaci. Takovéto interakce pak mohou vést k lepší znalosti osobností dívek a také k tendenci více o nich přemýšlet.

Pět z devíti chlapců naopak věnovalo více prostoru vnějším charakteristikám. Lze usoudit, že jsou chlapci schopni psát především o tom, co je jim na dívkách přístupné. Pokud

se s nimi nedostávají do rozhovorů a nemohou se tedy o jejich prožívání a pocitech mnoho dozvědět, pak se zaměřují spíše na vnější charakteristiky.

6.2.3 HODNOCENÍ

Chlapci stejně jako dívky užívali hodnotící a emocionálně nabitý jazyk. V jejich popisech se nejvíce vyskytovalo slovo *rád/ráda*, ať už vztaženo na objekt („*ráda pomůže*“) a nebo na autora („*Jsem rád, že k nám do třídy přišla*“). Svá tvrzení také doplňovali slovem *moc*, které ale využívali pouze ke zmírnění hodnocení („*Moc to s tím smyslem pro humor nepřeháněla*“, „*Moc jsme se spolu nebavili*). V některých svých soudech tedy nebyli na rozdíl od děvčat tak rezolutní. Tento fakt může poukazovat na určitou nejistotu v popisu dívčího objektu. Z textů lze vypožorovat určitou střídmost až opatrnost. Možnou příčinou jsou stále ještě rozpačité vztahy chlapců s dívkami, které v třídním kolektivu mají. Dále se může jednat o preferenci středových charakteristik, tedy aby měla dívka určité vlastnosti „tak akorát“ a ne příliš.

6.2.4 VZTAH K OBJEKTU

V textech chlapců na téma Ideální spolužačka nebyl patrný takový emocionální náboj jako u děvčat. Většinou se ve svých soudech o sympatii k objektu „skrývali“ za celou třídu. Vztah k ideální spolužačce tedy vyjadřovali větami typu: „*Všichni ji měli rádi*“. Text pak v některých případech zlehčovali nadsázkou (např. spolužačka jako *princezna se zlatou hvězdou na čele*, nebo spolužačka se jménem *Stanislava Kvěťáková*).

Kromě jednoho případu vyplývaly z textů buď pozitivní nebo spíše neutrální emoce ve vztahu k objektu. Jeden text obsahoval určitou emoční ambivalenci, kdy autor shrnul dojem ze spolužačky do označení *lajdák* a vztah ke všem popisoval „*zpočátku jako podivný, ale teď se to zlepšilo*“. V tomto případě se jednalo o chlapce, který podle mého předchozího výzkumu byl v sociometrickém šetření dívkami výrazně negativně hodnocen. Jednalo se tedy patrně spíše o reakci na vlastní negativní zkušenosti s dívkami ze třídy v kombinaci se snahou o popis ideální spolužačky, která by v autorovi vzbuzovala sympatie.

Ve dvou případech byl kladný vztah k objektu popsán velice otevřeně. V jednom textu se ovšem značně stírá představa o dívce jako o spolužačce a o dívce jako o případné partnerce. Autor popisuje pozvolné „otrkávání se“ a závist všech kluků, že si dívka přisedla k němu. V druhém textu, kdy se žák otevřeně vyjadřuje sám za sebe, že je rád za dívčin

příchod a že má tak novou kamarádku, zase jako jediný zmiňuje při popisu vzhledu velikost poprsí, což se také značně odklání od pojetí role spolužačky. Do popisu opačného pohlaví tedy někteří chlapci projektovali přání o své potenciální partnerce.

6.3 Dívky o chlapci

6.3.1 ROZSAH

Popisy ideálního spolužáka dívkami byly z hlediska počtu slov nejméně rozsáhlé. Práce se v průměru pohybovaly kolem 116 slov. Nejrozsáhlejší popis zahrnoval 150 slov, což je o 50 slov méně ve srovnání s popisem ideální spolužačky od téže dívky. V této konkrétní práci byl rozdíl způsoben zejména rozsahem odstavce týkajícího se zájmů, kde se tato žákyně rozepsala v popisu ideální spolužačky, ale u spolužáka se tomuto tématu tolik nevěnovala. Zbylé případy, kdy byl rozsah obou prací značně odlišný, vykazovaly rozdíl zejména v části textu věnované vzhledu.

Pravděpodobně se jedná o vliv genderového řádu a společenského diskurzu, který zdůrazňuje fyzickou atraktivitu u žen a u mužů ji staví pod jiné charakteristiky. Rozdíl také zřejmě vyplývá z toho, že módní trendy jsou obecně více zaměřené na děvčata, proto poskytují pravděpodobně pro dívky více zdrojů inspirace, pokud se jedná o zamýšlení nad zevnějškem člověka.

6.3.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST

Průměr dívčích prací na téma Ideální spolužák ukazuje na poměrnou vyváženost v textu, přičemž se ukazuje, že o trochu více prostoru zabírá popis vzhledu. Jednotlivé práce opět vykazují rozdílnosti.

V jedné práci je patrná značná nevyváženost a nekomplexnost. Markantní rozdíl je zejména v hloubce i rozsahu popisu vzhledu v porovnání s popisem povahy a zálib. Nejvíce se dívka rozepisuje v úvodu, kdy představuje svůj první dojem, ten je zaměřen především na vzhled. Na to navazuje popis vnějších charakteristik jako je vzhled a oblečení, zmiňuje módní značku a dokonce *bledší* odstín pokožky. Naprosto nevyváženě pak působí popis osobnosti, kdy autorka vše shrnuje větou: „*Byl chytrý*“. Co se týče zájmů, vyjmenuje pouze dvě záliby (*hudba* a *fotbal*). Jako protipól působí práce žákyně, která se povaze věnuje ze všech dívek nejvíce a dává jí o něco větší prostor než vzhledu. V případě popisu osobnosti upřednostňuje popis chování, o němž sama uvažuje a hodnotí ho.

Vysvětlení takto rozdílných přístupů se v těchto případech ukazuje jako složitější. Obě autorky prací byly v době tohoto výzkumu přítelkyně. Sdílely spolu lavici a podle pozorování v rámci předchozího výzkumu spolu trávily nejvíce času. Rozdíl se však ukazoval v oblíbenosti ze strany chlapců, přičemž autorka prvního textu od nich dostala nejvyšší ohodnocení z dívek v oblasti vlivu. Autorka druhého na osobnost zaměřeného textu, byla chlapci ve třídě hodnocena jako nejoblíbenější. Je možné, že s druhou autorkou (s nejvyšší oblíbeností) chlapci více komunikují a mají k ní blíže, zatímco od druhé dívky si drží odstup založený na respektu k „autoritě“. Tato dívka pak o spolužácích uvažuje více povrchním způsobem, jelikož nemá s nimi takové osobní zkušenosti z komunikace.

6.3.3 HODNOCENÍ

Při popisu chlapce v průměru děvčata nevyužívala tolik hodnotící a na afektivní oblast zaměřený jazyk jako při popisu dívky. Výrazně méně se vyskytovalo slovo *milý* („*Zdál se milý už od pohledu*“). Jelikož dívky využívaly hodnotící slova zejména při popisu vzhledu (pro zvýraznění nějaké vnější charakteristiky), navazuje toto zjištění na předchozí fakt, že chlapeckému vzhledu věnovaly dívky méně prostoru. Nelze tedy konstatovat, že by pro děvčata chlapci představovali méně zajímavý objekt k hodnocení nebo že by byla v popisech spolužáků nějak výrazně střídmější.

6.3.4 VZTAH K OBJEKTU

V popisu ideálního spolužáka se dívky projeví zdrženlivěji pokud šlo o explicitní projevy osobního emocionálního vztahu k objektu. Zatímco v popisu spolužačky mnohé vyjadřovaly emocionální postoj v prvním rodu („*jsm ráda*“), v popise chlapce využívaly podobně jako žáci v popise dívky kolektivní „*my*“. Vyjádření vztahu k objektu mělo tedy spíše zástupný charakter (např. „*Jsm rádi, že ho máme*“ nebo „*Stal se oblíbencem celé třídy*“).

Podobně jako v textech o spolužačce, i zde některé dívky vyjadřovali k objektu počáteční kritický postoj, dvakrát se objevilo, že byl žák „*zpočátku uzavřenej*“, což se autorkám nelíbilo. Závěr ale vždy směřoval k tomu, že se žák nakonec projevil jako *zábavný* nebo *skvělý* a celá třída si ho oblíbila.

Osobní kladný vztah vyjadřují pouze dvě dívky a i zde nemá tak otevřenou podobu jako vztah k dívčímu objektu. Výrazná pozitivní emocionalita v kombinaci s odosobněnými

výroky opět směřuje k projevům rozpaků k vlastnímu ideálnímu objektu. V některých textech se také objevily přesahy z role spolužáka k roli potenciálního partnera.

6.4 Chlapci o chlapci

6.4.1 ROZSAH

Chlapci se v průměru rozepisovali o spolužákovi stejně rozsáhle jako o spolužačce. Z hlediska jednotlivců se zde ale objevily nezanedbatelné individuální rozdíly. Například chlapec, který byl nejpodrobnější v popisu dívky (208 slov), popsal chlapce v porovnání s tím pouze 125 slovy. Na druhou stranu spolužák, který naopak využil v popisu chlapce nejméně slov v rámci chlapeckého průměru (81 slov), byl zde nakonec ještě o něco „upovídanejší“ než při popisu dívky (61 slov).

Průměrná shoda v rozsahu chlapeckých prací na téma ideálního spolužáka i spolužačky ukazuje, že se v tomto případě může jednat o rovnocenný zájem o dívčí i chlapecké charakteristiky. Ale také může poukazovat na fakt, že někteří chlapci věnovali psaní obou textů podobnou energii a na základě napsání jednoho textu, postupovali u druhého podle stejné struktury. Žáci se také více než děvčata drželi učitelkou předem dané osnovy. S přihlédnutím k individuálním rozdílům rozsahů obou textů musím ovšem konstatovat, že se jednotliví chlapci řídili svými osobními preferencemi, které se různí možná z hlediska vlastních zkušeností s druhým pohlavím nebo tendencemi přemýšlet více o příslušnících svého či druhém pohlaví.

6.4.2 KOMPLEXNOST A VYVÁŽENOST

Průměrné pojetí ideálního spolužáka se z pohledu chlapců jeví jako o něco více zaměřené na vnější charakteristiky. Rozdíl v průměrném rozsahu pasáží o vzhledu a o osobnosti činí 7 slov. Z průměrného pohledu se práce jeví jako poměrně vyvážené.

Rozdíly v jednotlivých pracích jsou pak opět markantnější a poukazují na individuální nevyváženost a nekomplexnost popisů. Výrazně nevyváženě působí například práce žáka, který se věnuje více popisu vnější podoby jak u spolužačky, tak u spolužáka. V popisu chlapce je pak u tohoto žáka nevyváženost ještě výraznější, neboť vzhled popisuje 51 slovy a povahu pouze 15 slovy. Zde se ukazuje osobnostní zaměření na pozorovatelné charakteristiky a určitý deficit ve schopnosti uvažovat o psychice druhého. Při stručném

popisu vnitřních charakteristik neuvádí tento žák žádná bližší vysvětlení či hodnocení, proto se text jeví celkově nekomplexní.

Jiný žák naproti tomu o psychice objektu psaní uvažuje více, než o jeho vnější podobě. K ideálnímu spolužákovi se staví realisticky a uvádí i negativnější aspekty jako je skutečnost, že „*nevycházel samozřejmě s každým*“. V tomto textu není popis vnějších a vnitřních charakteristik zcela vyvážený, ale zato popis působí díky neidealistickému pohledu komplexně a srozumitelně.

6.4.3 HODNOCENÍ

Jazyk, který využívali chlapci v popisu spolužáka, se ve své hodnotící podobě nijak výrazně nelišil od jazyka, který využívala děvčata v pracích o ideálním spolužákovi. Ne příliš mnoho se vyskytovala slova jako *velmi/velice* nebo *moc*. Poměrně hojně pak ale zejména někteří žáci používali slovo *rád* („*Má rád pořádek*“; „*Jsem rád, že jde na stejnou školu jako já*“). Toto slovo ve mně vzbudilo dojem určité pozitivní rovnováhy – „*má něco rád a tak to dělá*“, ke které možná některé popisy ideálního spolužáka směřovali. Jeden žák použil v popisu chlapce slovo *rád* dokonce čtyřikrát, zde tento výraz vyjadřuje jak ochotu někomu pomoci, tak oblibu určité činnosti a také ocenění ze strany autora a přání mít takového kamaráda („*Byl bych rád, kdyby to byl můj spolužák a kamarád*“).

6.4.4 VZTAH K OBJEKTU

U chlapců se v popisu objektu stejného pohlaví objevil podobný princip jako u děvčat a to v tom, že zmiňovali mnohem více osobní vztah než v popisu objektu opačného pohlaví, kde využívali více kolektivního „*my*“.

V některých textech se objevil i menší rozpor v názoru autora a ostatních ve třídě na spolužáka. Jeden žák například popisoval ideálního spolužáka jako svého kamaráda, kterého ostatní nejdříve přehlíželi, ale poté se s ním začali také kamarádit. Také další žák nebyl v popisu vztahu tolik vyhraněný, když konstatoval realisticky, že popisovaný spolužák „*nevycházel samozřejmě s každým*“. Celkově se ale k objektu vyjadřoval kladně a sám ho shrnul jako ideálního spolužáka.

Celkově pojímala většina chlapců svého ideálního spolužáka současně za *svého kamaráda*. Podobně jako v případě, kdy psala děvčata o dívce, také u chlapců se objevuje určitá identifikace s objektem popisu. Zejména v situacích, kdy žáci popisovali velmi

specifické záliby (např. modelaření) nebo když popisovali konkrétní značky oblečení (např. North face), které pravděpodobně sami preferují. Popisy byly z největší části pozitivně vedeny k celotřídní oblíbenosti, což svědčilo o možné touze samotných autorů být v kolektivu spolužaček a spolužáků oblíbený.

7. Shrnutí výsledků

Z analýzy slohových prací na téma „Ideální spolužačka“ a „Ideální spolužák“ vyplynulo několik stěžejních závěrů, které se pokusím v této kapitole shrnout.

Definování role spolužáka a spolužačky v jejich ideální podobě se z pohledu žákyň a žáků jeví jako soustava 3 hlavních oblastí. Jedná se o důraz na 1. vzhled, 2. osobnostní vlastnosti a sociální dovednosti a 3. způsob trávení volného času. Toto rozdělení je samozřejmě ovlivněno předem danou osnovou, nicméně ta sama o sobě neurčovala, jaké složky role spolužáka a spolužačky považují autorky a autoři prací za nejpodstatnější a jakou mají představu o jejich ideální podobě. To vyplynulo z toho, jakým konkrétním způsobem děti navrženou strukturu využily.

Jak ukazuje tabulka 1, z hlediska třídního průměru považují žáci a žákyně za nejdůležitější obsahovou složku žakovské role **vzhled**. Zejména dívky staví vzhled na první místo a to nejvíce u spolužačky. Chlapci dávají vzhledu spolužáka i spolužačky podobnou váhu. Žáci navíc kladou značný důraz na osobnostní charakteristiky u své spolužačky.

Tabulka 1 - Rozsah

	SPOLUŽAČKA	SPOLUŽÁK
D	průměrný rozsah: 141,25 slov vzhled (54), osobnost (32), záliby (19)	průměrný rozsah: 116 slov vzhled (39), osobnost (30), záliby (12)
CH	průměrný rozsah: 126,55 slov vzhled (34), osobnost (39), záliby (21)	průměrný rozsah: 124,55 vzhled (37), osobnost (30), záliby (20)

Poznámky: D - průměrný počet slov ve slohových pracích od dívek; CH - průměrný počet slov ve slohových pracích od chlapců; Do průměrného rozsahu je započítán úvod, závěr a vlastní popis (vzhled, osobnost, záliby).

VZHLED

Jak je shrnuto v tabulce 2, výrazně převažuje vysoká a štíhlá postava. Ta je preferována jak u spolužáka, tak u spolužačky. U spolužáka by bylo navíc ideální, kdyby měl postavu vypracovanou. Podle dívek může být spolužák také hubený, podle chlapců však nikoli. Z pohledu chlapců u nich může hubená postava evokovat nedostatečnou tělesnou zdatnost a sílu, která je významnou vlastností prisuzovanou mužům. Vzhledem k téměř úplné

absenci zmínek o tělesném zrání, se projevil k pubertálním proměnám vzhledu, zejména u dívky, rozpačitý postoj. Tělesná vyspělost tedy není u autorů a autorek součástí ideálního obsahu role spolužačky ani spolužáka.

Dalším zjištěním je, že dívčí vzhled je výhradně spojen s dlouhými vlasy, u spolužačky pak s preferencí tmavšího odstínu. Zatímco chlapecký vzhled není z pohledu dívek na délku ani barvu vlasů tak fixován. Spolužák může mít kratší i delší (nikoliv však dlouhé), světlejší i tmavší vlasy. Chlapci ovšem upřednostňují, aby měl spolužák kratší vlasy v tmavších odstínech.

Důležitým aspektem se stal oděv. Prokázala se „unisexuální“ móda, která zahrnuje stejný typ oblečení jak u chlapců, tak u dívek. Konkrétně jsou nejlepším oděvem džíny s tričkem. Pouze chlapci vidí u svého spolužáka jako podstatnou značku oblečení. Ta podle nich patrně souvisí s vyšší prestiží a sociální pozicí. Dívky takové kritérium například vůbec nezmiňovaly. Zaměřily se více na určitou originalitu, kterou v nich vzbuzují různé doplňky. Zajímavá byla zejména představa piercingu, který by měl/mohl jejich ideální spolužák mít.

Tabulka 2 - Vzhled

	SPOLUŽAČKA	SPOLUŽÁK
D	A) Středně vysoká/vysoká, štíhlá/ hubená	A) Vysoký/vyšší, hubený/štíhlý/svalnatý
	B) Vlasy dlouhé, hnědé/černé	B) Vlasy krátké/delší, blond/hnědé/černé
	C) Džíny, tričko	C) Džíny, tričko, piercing
CH	A) Středně vysoká/vysoká, štíhlá/ hubená	A) Vysoký/vyšší, štíhlý/svalnatý
	B) Vlasy dlouhé/delší, hnědé/černé	B) Vlasy krátké, hnědé
	C) Džíny, tričko	C) Džíny, tričko, mikina, značkové obleč.

Poznámky: D - průměrná představa vzhledu podle dívek; CH - průměrná představa vzhledu podle chlapců

OSOBNOST

Jak ilustruje tabulka 3, spolužák a spolužačka by měli být podle chlapců i dívek především přátelští a chytrí. Chytrost si pak představují chlapci a dívky různě. Žáci spojují chytrost u své spolužačky nejvíce se školní úspěšností. Žákyně zase chytrost u spolužáka vidí více univerzální. Chytrost pak více zdůrazňují žáci a žákyně na druhém pohlaví.

Zajímavá je také rozdílnost v pojetí prosociálního chování. Určitá forma pomoci se vyskytuje ve všech průměrných výsledcích kromě popisu ideální spolužačky od dívek. Ty ji u spolužačky zmiňovaly jen výjimečně a okrajově. Důvodem mohla být skutečnost, že mezi dívkami existuje určitý konkurenční vztah nebo také automatický předpoklad, který váže pečovatelský k femininitě a není třeba jej zdůrazňovat. Chlapci naopak u své spolužačky vyžadují ochotu k poskytnutí pomoci *v nouzi* i při osvojování učební látky. U spolužáka si

chlapci pomoc spojují nejen s učivem, ale také s podporou v situacích vnějšího ohrožení (při konfliktech). Dívky zase považují pomoc u spolužáka spíše jako pozornost a projev ohleduplnosti a gentlemanství.

Specifickou vlastností, kterou vidí u své spolužačky chlapci je určitá míra taktu a sociální vyspělosti. Dívky si zase u spolužáka představují dobrodružnou povahu spojenou s odvážností.

Tabulka 3 - Osobnost

	SPOLUŽAČKA	SPOLUŽÁK
D	A) Veselá, temperamentní	A) Zábavný, vtipný, odvážný
	B) Skromná, tolerantní, chytrá	B) Chytrý
	C) Přátelská, milá	C) Přátelský, milý, pozorný
CH	A) Veselá, vtipná	A) Výbušný, akční
	B) Slušná, taktí, chytrá	B) Chytrý
	C) Přátelská, ochotná, hodná	C) Přátelský, nápomocný, zastávající se

Poznámky: D - průměrná představa osobnosti podle dívek; CH - průměrná představa osobnosti podle chlapců

ZÁLIBY

Představy o způsobu trávení volného času odkazují k genderovému řádu. Dívky vidí spolužačku realizovat se pouze v individuálních sportovních disciplínách. Chlapci by si přáli, aby se účastnila také kolektivních sportovních aktivit. Zato spolužák je umístěn v největší míře do kolektivních, soutěžních, případně i závodních oblastí sportu. Dívky vidí spolužáka v souvislosti s odvahou také v adrenalinových aktivitách a při zábavných činnostech. Chlapci se spolužáka představují mimo sport, jak tráví čas doma hraním PC her nebo sledováním filmů. Spolužačce žáci kromě sportu přisuzují zálibu v umění a přípravě do školy. Umění zmiňují u spolužačky také žákyně. Ani zmínka o múzických oborech se nevyskytuje v představě, jakou mají chlapci o svém spolužákovi.

Tabulka 4 - Záliby

	SPOLUŽAČKA	SPOLUŽÁK
D	A) Individuální sport	A) Kolektivní/individuální sport
	B) Tanec, jízda na kole	B) Fotbal (závodně), florbal, boj. umění
	C) Umění (malování, četba, zpěv)	C) Zábava, adrenalin. aktivity
CH	A) Individuální/kolektivní sport	A) Kolektivní/individuální sport
	B) Jízda na kole, volejbal, tenis	B) Florbal, míčové hry, posilování
	C) Umění (malování, četba), učení	C) PC hry, sledování filmů

Poznámky: D - průměrná představa zálib podle dívek; CH - průměrná představa zálib podle chlapců

AUTORSTVÍ

Z analýzy se ukázalo, že jednotlivé žákyně a jednotliví žáci se ve svých představách různě vzdalují od třídního průměru. Ve výsledcích se tedy projevilo prolínání dvou poloh a to ideální osobní představy a představy většinového průměru. Z hlediska původu ideálu se ukázaly možné roviny vztahování autorů/autorek k jejich objektu popisu (viz. tabulka 5).

Tabulka 5 - Původ ideálu

1) dívky-dívky, chlapci-chlapci: identifikace, srovnávání, kompenzace
2) dívky-chlapci, chlapci-dívky: přátelství, partnerství (sexualizace)

Pokud popisovali žáci a žákyně osobu stejného pohlaví, projevila se tendence k identifikaci, kdy autorky a autoři vycházeli ze svého sebepojetí, které určitým způsobem idealizovali. V některých případech se s objektem popisu přímo srovnávali. Objevila se také určitá potřeba kompenzace pochybností o sobě samém, kdy autoři a autorky popisovali velice opačné charakteristiky, než jsou jejich vlastní. Ze strany chlapců šlo implicitně o popis přání, jací by měli být, aby byli v třídní struktuře úspěšnější. U jedné z dívek naopak šlo o potvrzení sebehodnoty zpochybněním úspěšnosti vlastního opaku.

V rovině popisu opačného pojetí se ukázal značný přesah mimo školní prostředí. Chlapci a dívky se v popisu zaměřili na charakteristiky, které bezprostředně nesouvisí s rolí spolužáka a spolužačky, jak ji lze v rámci formální třídní skupiny chápat. V určitých aspektech popisovali žáci a žákyně spíše představu ideální dívky a ideálního chlapce jako potenciálního kamaráda/kamarádku nebo partnera/partnerku. Sexualizovaná rovina se projevila spíše skrytě, například v důrazu na určité až romantické představy v oblasti vzhledu i povahy u objektu opačného pohlaví. Přímo explicitní sexualizace se objevila pouze jednou u žáka, který zmínil u spolužačky femininní sekundární pohlavní znak.

Analýza slohových prací přinesla zjištění, že zdánlivě genderově neutrální prostor školy ve skutečnosti značně podléhá genderovému řádu. Od spolužaček jsou v jistých ohledech očekávány zcela jiné vlastnosti než od spolužáků a také jsou na oba kladeny rozdílné požadavky. Dívky a chlapci na druhé nazírají prizmatem jejich genderové příslušnosti a tím se podílí na jejich výchově k pohlavním rolím. Zároveň také spoluurčují obsahy genderových rolí a důsledky plynoucí z jejich porušení jako je vyloučení ze skupiny nebo přiřazení nízkého sociálního statusu v rámci třídní struktury.

IV. DISKUSE

Srovnání empirické a teoretické části

Role spolužáka/spolužačky se pro žákyně a žáky z 9. třídy, se kterými jsem výzkum prováděla, ukázala jako velmi významná. Většina autorů a autorek ve svém textu zmiňovala oblíbenost spolužáka i spolužačky v celém žakovském kolektivu. Ať vznikla dříve či později, vždy ji žáci a žákyně považovali za důležitou. Z toho je patrný důraz na přijetí vrstevnickou skupinou ve školní třídě, a tedy na vlastní obsazení role spolužáka/spolužačky. Jak uvádí Výrost a Slaměník (2008), ztráta pozice ve třídě nebo přímo vyloučení ze skupiny je důsledkem nedostání normám, které žáci a žákyně společně stanovují.

V souladu s Levinem (in Výrost a Slaměník, 2008) je jedinec ve skupině posuzován především podle vzhledu a chování. Z analýzy dat jasně vyplynul důraz na vzhled a sociální charakteristiky, které souvisí s chováním. Jak uvádí Janošová (2008), děvčata si své kamarádky volí mimo jiné podle vzhledu a odívání, ale také chlapci u kamaráda posuzují vizáž a styl oblékání. Z mých výsledků vychází najevo, že chlapci celkově nekladou na vzhled takový důraz jako dívky, dokonce ani v případě, kdy jde o posuzování spolužačky. Janošová dále uvádí, že chlapcům na dívce imponují vzhledové charakteristiky, podle mých výsledků není vzhled pro chlapce u dívky to nejpodstatnější, pokud se jedná o spolužačku, nikoli jednoznačně o potenciální partnerku. V druhém případě hraje vzhled podstatnější roli. Zato u dívek je vzhled, zdá se, značně důležitý i u spolužáka, je možné, že představa ideálního spolužáka jim automaticky splývá se sexualizovanou představou ideálního chlapce.

V souvislosti se vzhledem se ve výsledcích výzkumu projevilo také rozdílné vnímání tělesného zrání v dospívání, jak uvádí Řehulková a Řehulka (2001), také Janošová (2008). To, že je pro chlapce fyzická vyspělost (zejména výška) důležitá, potvrdilo zjištění, že podle žáků by měl být spolužák vysoký či alespoň vyšší, a štíhlý nebo dokonce svalnatý. Narozdíl od dívek si žádný z chlapců nepřál, aby byl spolužák hubený. Zde je patrná značná identifikace, kdy chlapci popisují svůj žádoucí vzhled. U dívek se projevila skutečnost subjektivně hůře přijímaného tělesného vyzrání tím, že pouze jedna uvedla sekundární pohlavní znak (*velké poprsí*) a jiná žákyně pak dokonce spojila v textu dívčí vyspělost (tělesnou i psychickou) s nepřijetím skupiny.

Zajímavá shoda vznikla také v preferovaném stylu oblékání. V souvislosti s tvrzením Janošové (2008) a zjištěním Levínské (2008), dívky nepreferují sukně ani šaty, a to pravděpodobně skutečně z důvodu, že by díky své dosud ještě nevyspělé postavě působily

infantilně. V oblečení, které autoři a autorky popisů uváděli, dominoval „unisexuální“ styl, což koresponduje s Janošovou v tvrzení, že dívky na základě nejistoty z fyziologických změn opravdu nevyhledávají „sexualizovanou“ módu, nebo že se tímto vymezují vůči genderovému řádu, který stanovuje dichotomii. V chlapeckém oblečení se projevil fakt, že volí ležérní a stylový oděv, jak uvádí Janošová (2008). U chlapců se více než u dívek projevila tendence posuzovat sociální status spolužáka podle oblečení, a to zdůrazňováním značek oděvů ve svých popisech.

Zajímavý rozdíl vzniká při porovnání výsledků mého výzkumu s výsledky bakalářského výzkumu Karolíny Klasové (2011) na téma třídního ideálu krásy, který prováděla stejně jako já se žáky a žákyněmi 9. ročníku základní školy. I přesto, že v mém výzkumu často dětem splývala role ideálního spolužáka/spolužačky s rolí ideální dívky/chlapce, narozdíl od výsledků Klasové nebyla patrná (až na dva případy) erotizace ideálu. Právě tento prvek patrně odděloval stále ještě roli v kontextu školy od jejího čistě genderového (a tedy latentně sexualizovaného) rozměru. Z porovnání mých výsledků a výsledků Klasové vyplývá, že chlapci jsou schopni oddělit školní rovinu u role ideální spolužačky od intimní roviny při představě ideální dívky. Důvodem může být důraz na rozdílné charakteristiky obou rolí, přičemž ideální spolužačku vidí chlapci realističtěji než ideální dívku. Fyzicky vyzrálá dívka je spíše přáním než skutečně očekávanou podobou spolužačky, se kterou by chlapci mohli ve třídě rovnocenně komunikovat.

Klasová dále z výsledků svého výzkumu vyvozuje, že dívky popisují ideálního chlapce jako svého potenciálního partnera a kladou největší důraz na vzhledové charakteristiky a sociální prestiž. V mé analýze se rovina potenciálního partnera také objevila. Dívky v souladu s vlastními hodnotami vždy připisovaly svému spolužákovi nějakou vlastnost, kvůli které ho mohly obdivovat. V některém případě šlo o vzhled, v jiném o způsob chování nebo o zajímavou zálibu.

Co se týče osobnostních a sociálních charakteristik, které jsou ve třídním kolektivu obecně ceněny, jsem ve shodě s Vágnerovou (1997), která zjistila, že se opravdu jedná především o přátelské chování, pozitivní emoční ladění a ochotu pomáhat. Ukázalo se, že prosociální chování je, v souladu s Lippou (2009), jinak nazíráno u dívek a jinak u chlapců. Chlapecká pomoc směřuje více do sociálních situací, jak uvádí Janošová (2008) dívky oceňují na chlapcích gentlemanské chování, obzvláště na veřejnosti. V datech z mého výzkumu se objevilo ocenění pomoci učitelům s nošením sešitů, za což byl popisovaný spolužák dívkou přímo označen jako „gentleman“. Dále, jak zjistila Viktorová (2001), je ve

třídě kladně hodnocena tendence ochraňovat slabší. Tuto vlastnost v mém výzkumu oceňovali a očekávali zejména chlapci od svého spolužáka.

Ve shodě s Janošovou (2008), žáci skutečně lpěli u spolužačky na příjemném vystupování, které pro ně představuje především taktnost, slušnost a ochotu.

K menšímu rozporu docházím s Vágnerovou (2005), která tvrdí, že si děvčata na své spolužačce cení charakteristik vztahujících se spíše k submisivitě. Žákyně v mém výzkumu výrazně uváděly kromě submisivně chápané tolerance a skromnosti také temperamentní a aktivní chování. U chlapců se již v souladu s Vágnerovou skutečně objevila preference dominantních charakteristik jako aktivního až výbušného, přesto pomáhajícího chování u svého spolužáka.

V souvislosti s hierarchií sociálních pozic, o které píše Hrabal (1999), se spíše než rivalita objevila identifikace. Žáci a žákyně většinou popisovali spolužačku a spolužáka jako někoho, kdo má ve třídě vysokou pozici. Mohlo se jednat o identifikaci v tom, že si autoři a autorky přáli sami být popisovaným objektem. Také mohlo jít o skutečnost, že pokud se jedinec přátelí s někým, kdo má ve skupině vyšší status, sám tím jakoby získává na prestiži. Hrabal toto nazval jako *potřeba náhradního uspokojení*.

Z pohledu fenoménu „in group-out group“ (dle Janošové, 2008) se ve slohové práci jednoho žáka objevila důrazná zmínka o tom, že se popisovaný spolužák „*bavil jak s holčkama, tak i s klukama*“, což mě vedlo k závěru, že by žák rád více komunikoval s dívkami, ale brání mu v tom možná obava z reakce ostatních chlapců, kteří tvoří vůči dívkám vymezující se podskupinu. Žáci a žákyně si pravděpodobně uvědomují polarizaci kolektivu a zároveň nutnost (přání) ji překonávat. Současné nastavení třídní skupiny to ale nedovoluje. Nově příchozí by mohli toto nastavení snáze změnit a proto se od nich očekává, že prolomí dané genderové hranice.

V oblasti zájmové orientace, jak zmiňuje Janošová (2008), se objevila z pohledu dívek v popisu své ideální spolužačky nejmenší preference sportovních aktivit. Skutečně se může jednat o následek fyzického zranění (potažmo menstruačního cyklu). Zato u chlapců byl sport nejzmiňovanější zájmovou aktivitou. Ve shodě s Karsten (2006) se u chlapců projevila soutěživost při preferenci kolektivních sportovních disciplín nad individuálními. Zájem o přírodní vědy se ale u chlapců neprokázal, technika zahrnovala pouze počítač, a to spíše hraní her. Stereotypní uvažování o zájmové orientaci dívek se prokázalo přiřazením uměleckých zálib k ideální spolužačce, a to jak chlapci, tak dívkami. Vůči těmto průměrným představám vystupovali pouze jednotlivci, když například jeden žák popsal ideální

spolužačku jako dívku hrající fotbal nebo naopak jedna žákyně svému spolužákovi „vymyslela“ zálibu v hraní v divadle.

Texty, které se vzdalovaly od průměru, vykazovaly určité tendence překračovat genderový řád. Jedná se zde opět o otázku skupinových norem - zdá se, že normy, které musí děti naplňovat, aby získaly ve třídě dobré sociální postavení, jsou spíše genderově tradiční. Na druhou stranu se však v textech objevovala implicitní potřeba takové normy bořit. Nově přichází žák/žákyně se stal/a v rukou některých autorů a autorek textů nástrojem k přenastavení dosavadních norem směrem od tradičního genderového chápání.

Srovnání dvou výzkumů v téže třídě

Pro úplnost bych se ráda ještě zaměřila na dílčí souvislosti výsledků z obsahové analýzy slohových prací a dříve zjištěných výsledků ze sociometrického testování a pozorování v téže třídě, které jsem prováděla v rámci výzkumu školní gramotnosti. Mezi realizacemi obou výzkumů je zhruba půlroční odstup.

Podíváme-li se na tabulku výsledků z dotazníkové metody SORAD (viz. příloha č.2), zjistíme, že sociální hvězdou s nejvyšší oblibou je v této třídě Lukáš. Lukášovy slohové práce byly ojedinělé v tom, že byly výrazně zaměřeny na popis vnitřních charakteristik, zejména u dívky. V jeho případě se dobře ukazuje souvislost sociometrické pozice s chápáním role spolužáka a spolužačky. Lukáš, jakožto sociálně úspěšný člen skupiny, si uvědomuje důležitost osobnostních charakteristik a především způsobů chování. Z jeho práce byla celkově patrná sociální vyzrálost a inteligence, jelikož jako jediný zmínil skutečnost, že ideální spolužák „*nevycházel samozřejmě s každým, ale s většinou svých spolužáků neměl žádný problém*“. V popisu ideální spolužačky zase zmínil podstatnou sociální dovednost: „*když se pohádala a věděla, že byla chyba na její straně, druhý den to hned napravila*“. Lukášova schopnost poměrně detailně popsat osobnost a chování své ideální spolužačky pravděpodobně souvisí také se skutečností, že byl dívkami v sociometrii oceněn jako kvalitní komunikační partner, a byl jedním z mála chlapců, který do interakcí s dívkami aktivně vstupoval (o tom jsem se již zmiňovala v kapitole 6.2.2).

Jako protipól uvedu příklad žáka, který obdržel od dívek nejnižší známku v oblasti obliby. Jakub je podle dívčích odpovědí z dotazníků konfliktní typ, který se předvádí a „*dělá ze sebe drsňáka*“. Také jeho slohová práce vykazuje určité rozpaky z uchopení otázky, jaká a jaký by měl být ideální spolužák a spolužačka. Jeho texty jsou vystavěné na ironii, zejména v případě dívky, které dává jméno *Stanislava Kvěťáková*. Její popis je pak velmi strohý a značně genderově stereotypní, kdy Stanislava o hodinách příliš nemluví a mezi její zájmy

patří například nakupování „*jako u většiny holek*“. Také její vztah ke třídě i k sobě samotnému popisuje Jakub jako „*ze začátku podivný, ale teď se to už zlepšilo*“. Sám autor se patrně v sociální realitě neumí příliš orientovat a své chování tak přizpůsobovat normám, jejichž plnění se ve třídě očekává. S dívkami si v komunikaci pravděpodobně není jistý. Pojetí vlastní role spolužáka odráží jeho text o chlapci, který se od ostatních liší tím, že má zelené vlasy. Jakubův popis spolužáka ale také reflektuje představu o tom, jaký by chtěl sám být, aby byl ve skupině oblíbený. V popisu je možné nalézt několik skutečností, které se značně rozcházejí s realitou samotného autora. Zatímco Jakubovi ve škole každý rok hrozí, že kvůli špatnému prospěchu nepostoupí do dalšího ročníku, jeho ideální spolužák je „*dobře učící žák*“. Také popisovaný oděv se od toho reálného značně liší, kdy sám autor k oblečení uvádí: „*vypadal, že to byly značkové věci*“, což také komentuje, že to nebyl jeho styl. K chování se vůbec nevyjadřuje (o této slohové práci se zmiňuji také v kapitole 6.2.4).

Oba příklady poukazují na souvislost chápání role spolužáka s vlastní pozicí ve třídní struktuře. Způsob, jakým je jedinec schopen identifikovat normy skupiny, jejichž plnění přináší sociální úspěch a to, zda je ochoten či schopen jim dosáhnout, přímo ovlivňuje, jaká pozice mu je ve skupinové hierarchii přidělena.

V. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se zaměřila na to, jak žáci a žákyně 9. ročníku základní školy chápou obsah role spolužáka a spolužačky. Domnívám se, že se mi podařilo z větší části stanovené cíle naplnit. Během výzkumu se podařilo dojít k dalším zjištěním, které nebyly primárně zahrnuty do mých cílů, ovšem které jsem vzhledem k jejich vysoké relevanci nemohla opomenout.

Kromě souvislosti pojetí role spolužáka/spolužačky s pozicí v sociální struktuře třídy jsem se dostala ke zjištění, že ani zdánlivě genderově neutrální formální prostředí, jakým je škola, není genderu prosté. Způsob, jakým se školní a genderová logika vzájemně prolíná, by zasluhoval hlubší studium. Zajímavé by bylo v této souvislosti zjistit také genderovou rovinu představ o ideálním žákovi a žákyni z pohledu učitelek a učitelů a porovnat ji s představami samotných žáků a žákyň o své ideální spolužačce a spolužákovi. Další inspirací pro související výzkum by mohla být longitudinální metoda zjišťující proměny představ žákyň/žáků o roli spolužáka/spolužačky, která by se realizovala v jedné třídě během postupování do vyšších ročníků. Bylo by pak možné stanovit, na které atributy této role se v jakém vývojovém období děti nejvíce zaměřují a jak to souvisí s celkovou proměnou třídní skupiny a zároveň s prohlubujícím se tlakem na osvojování genderových rolí.

Jinou inspiraci přinesla také souvislost výsledků sociometrického šetření a obsahové analýzy slohových prací, kdy jsem došla k závěru, že by mohlo být přínosné propojit v sociometrických dotaznících hodnocení druhých s vlastním sebehodnocením v rámci třídního kolektivu. Zde by bylo možné zjistit, jak jsou žáci schopni odhadnout vlastní pozici ve třídě, jak identifikují nastavené skupinové normy a s tím související celkový vztah ke třídě jako ke skupině.

Při dodatečném zhodnocení mnou zvolené metody musím konstatovat, že se obsahová analýza slohových prací ukázala jako velmi přínosná, avšak časově náročná. Zajímavým fenoménem metody založené na zakotvené teorii je její značně subjektivní rozměr, kdy jsou výsledky výrazně ovlivněny osobností výzkumníka/výzkumnice.

Jako určitý deficit vidím dodatečně také zásah učitelky do struktury zadaných prací. To, že žáci/žákyně psali podle předem dané osnovy, obsah práce pochopitelně zkreslilo. Text, jehož podoba by byla zcela na autorce/autorovi, by mohl přinést ještě více dat a pravděpodobně i v jistém ohledu rozcházející se výsledky s těmi, které mám nyní k dispozici.

Dále by bylo vhodné téma ideálního spolužáka/spolužačky také doplnit tématem ideální ženy/muže, které by od stejných respondentů/respondentek mohlo přinést zřetelnější představu hranice mezi žákovskou a genderovou rolí.

Téma, které jsem si zvolila, zdaleka nepovažuji v mém budoucím profesním životě za vyčerpané, naopak mi v něm vyvstalo mnoho otázek, kterým bych se nadále ráda věnovala.

VI. SEZNAM LITERATURY

1. BEAL, C. R. 1994. *Boys and girls: the development of gender roles*. New York: McGraw-Hill, Inc., 1994. ISBN: 0-07-004533-X.
2. BEM, S. L. 1993. *The lenses of gender: transforming the debate on sexual inequality*. New Haven, CT: Yale University Press. ISBN: 97-8030-006-163-5.
3. DUNCAN, N. 1999. *Sexual bullying: gender conflict and pupil culture in secondary schools*. London: Routledge, 1999. ISBN-10: 04-1519-113-0.
4. HADJ-MOUSSOVÁ, Z. 2003. *Sociální psychologie*. Praha: UK, Pedagogická fakulta, 2003. s.26. ISBN: 80-7290-118-4.
5. HAVLÍK, R.; KOŤA, J. 2007. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2007. s.137. ISBN: 978-80-7367-327-7.
6. HELUS, Z. 2007. *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada, 2007. s.71. ISBN: 978-80-247-1168-3.
7. HRABAL, V. 1992. *Sociální psychologie pro učitele: vybraná témata II*. skripta pro posluchače pedagogické fakulty UK. Praha: UK, 1992. s.31. ISBN: 80-7066-553-X.
8. JANOŠOVÁ, P. 2008. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskali*. Praha: Grada, 2008. s.211-219. ISBN: 978-80-247-2284-9.
9. KARSTEN, H. 2006. *Ženy - muži*. Praha: Portál, 2006. ISBN: 80-7367-145-X.
10. KLASOVÁ, K. 2011. *Formování struktury třídy v důsledku třídního ideálu krásy*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2011. (část empirické části bakalářské práce)
11. LEVÍNSKÁ, M. 2008. *Móda - starost o zevnějšek na základní škole*. In: Kultura českého prostoru, prostor české kultury. Praha: Ermat, 2008. ISBN: 978-80-87178-03-4.
12. LIPPA, R. 2009. *Pohlaví, příroda a výchova*. Praha: Academia, 2009. ISBN: 978-80-200-1719-2.
13. MACEK, P. 2003. *Adolescence*. Praha: Portál, 2003. ISBN: 80-7178-747-7.
14. MASSAD, CH. 1981. *Sex role identity and adjustment during adolescence*. In: Child Development.. 1981. vol 52., no. 4, s. 1290-1298.
15. OAKLEYOVÁ, A. 2000. *Pohlaví, gender a společnost*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-403-6.
16. PONĚŠICKÝ, J. 2004. *Fenomén ženství a mužství: psychologie ženy a muže, rozdíly a vztahy*. 2. vyd. Praha: Triton, 2004. s.78. ISBN: 80-7254-374-1.
17. ŘEHULKOVÁ, O.; ŘEHULKA, E. 2001. *Psychologické otázky adolescence*. Brno: Albert, 2001. ISBN: 80-7326-001-8.

18. SMETÁČKOVÁ, I. ... [et al.] 2005. *Gender ve škole*. Praha: Otevřená společnost, 2005.
19. SMETÁČKOVÁ, I. [ed.] 2007. *Průručka pro genderově citlivé vedení škol*. Praha: Otevřená společnost, 2007.
20. THORNE, B. 1993. *Gender play: girls and boys in school*. England: Open University Press, 1993 ISBN-10: 08-1351-923-3.
21. VÁGNEROVÁ, M. 2001. *Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy*. Praha: Karolinum, 2001. ISBN: 80-246-0181-8.
22. VÁGNEROVÁ, M. 1997. *Psychologie školního dítěte*. Praha: UK, 1997. s.53. ISBN: 80-7184-487-X.
23. VÁGNEROVÁ, M. 2000. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN: 80-7178-380-0.
24. VÁGNEROVÁ, M. 2005. *Vývojová psychologie I: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. s.371-432. ISBN: 80-246-0956-8.
25. VIKTOROVÁ, I. 2001. *Cestou mou zaplet tak...*In „Co se v mládí naučíš...“: zpráva z terénního výzkumu. Pražská skupina školní etnografie. Praha: UK, Pedagogický fakulta, 2001. ISBN: 80-7290-046-3.
26. VÝROST, J.; SLAMĚNÍK, I. 2008. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada, 2008. s.324. ISBN: 978-80-247-1428-8.

VII. PŘÍLOHY

Příloha č. 1

PŘEPISY SLOHOVÝCH PRACÍ NA TÉMA IDEÁLNÍ SPOLUŽÁK A IDEÁLNÍ SPOLUŽAČKA

Pozn. Slohové práce jsou přepsány v autentické podobě včetně stylistických a gramatických chyb.

1. IRYNA

Ideální spolužačka

Jednoho dne k nám do třídy přišla nová spolužačka, o které učitelka mluvila už delší dobu.

Je střední postavy, má rovné tmavé vlasy nad ramena.
Jo oblečena do džín a delšího bílého trika.

Učitelka jí řekla, ať o sobě něco poví.
Jmenuji se Monika.

Myslím, že jsem kamarádká holka, která má ráda zábavu, tanec a sport. Ráda poznávám nové lidi, se kterými si mám o čem povídat a čemu zasmát.

Jsem ráda, že jsem do týhle školy přišla.
A těším se, až se s vámi poznám líp.

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám do třídy přišel nový spolužák, o kterém učitelka mluvila, už delší dobu.

Je vysoký, má krátké tmavé vlasy a hnědé výrazné oči.
Má na sobě širší tmavé džíny a volnější černé triko.

Učitelka mu řekla, ať o sobě něco poví.
No tak má rád sport, tancuju break dance a někdy si zahraju nějaký ty počítačový hry.
Mám rád lidi s kterými je sranda a zábava.

Jsem rád, že chodím do týhle školy, protože to teď mám blíž.
A doufám, že si tady najdu nový kámoše.

2. ADÉLA

Ideální spolužačka

Jednoho dne k nám do třídy přišla nová spolužačka se jménem Andrea. Její vzhled na mne působil velice mile. Byla štíhlá, ale ne příliš, pokožku měla opálené barvy. Obličej měla

milý. Měla smaragdově zelené oči a vlasy černé jako uhlé které jí sahaly po lopatky. Měla zajímavě sestříhanou „patku“ na pravou stranu. Měla krásné plné červené rty. Na sobě měla žluté delší triko a černé lesklé legíny. Vypadala velice sympaticky. Byla velmi chytrá. Její zájmy byly: tanec, malování a zpěv. Byla velice kamarádká a do třídního kolektivu zapadla rychle.

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám přišel do třídy nový spolužák, rozený Angličan, který žil v Čechách. Jmenoval se Jacob. Když vešel poprvé do třídy, měl velice roztomilý a zároveň přátelský úsměv. Měl blondáté vlasy a azurově modré oči. Na sobě měl úplně džínny, červenou košili, přes ní šedivou vestičku a boty „conversky“. Pokožku měl bledší. Blond vlasy měl trochu delší a velmi pěkně sestříhané. Mezi jeho zájmy patřily: fotbal a hudba. Byl chytrý a do našeho kolektivu zapadl velice rychle.

3. TEREZA

Ideální spolužačka

Jednoho dne k nám do školy přišla nová spolužačka. Na první pohled vypadala jako největší frajerka a myslela si o sobě hodně.

Byla hubená, ale na to jak byla hubená měla velké hrudník což podle nikdo nechápal měla prostě štíhlou postavu. Všechno měla černo-růžovo-bílé. Měla růžové úzké kalhoty, černé tričko s kšandama jako nosí zpěvačka Avril Lavigne a černo-růžovou tašku od Converse a černo-růžovo-bílou mikinu. Měla černé vlasy, ale měla v tom tmavě růžové proužky a tmavě růžově podbarvené a v patce měla růžové proužky taky.

Měla piercing v koutku a v nose a taky měla černě namalované oči, strašně ráda používala tmavé stíny a tužku a hodně si to namalovala.

Povahou se všem zdála dost uzavřená a nikdo ji neměl rád, ale pak se z ní vyklubala skvělá holka, která byla oblíbená sice měla jiný styl, který je smutný, ale smát se uměla dobře.

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám do školy přišel nový kluk. Na první pohled takový drsný.

Byl hubený měl štíhlou postavu, a měl svaly to bylo poznat. Všechno měl černo-růžovo-bílé. Černé úzké kalhoty, růžové tričko, černou tašku od Converse a černo-růžovou mikinu. Měl černo-růžové vlasy, no spíš černé s růžovými proužkami a taky měl ostříhané vlasy na patku.

Povahou a všem dost uzavřený a nikdo ho neměl rád, ale pak se z něho vyklubal skvělý kluk a byl oblíbený sice měl jiný styl, který je smutný, ale smát se uměl. Byl oblíbený, protože dělal bojové sporty a jezdil motocross, což znamená to, že miloval nebezpečí a byl odvážný což nikdo takhle nebyl.

4. ESTER

Ideální spolužačka

Přišla k nám nová spolužačka, která na první pohled vypadala velmi mile. Šla jsem za ní, abych se s ní seznámila. Jmenuje se Magdaléna Pittburská a přistěhovala se do Prahy z Brna. Hned jsem si s ní začla povídat.

Je hubená a má úzký obličej, který zvýrazňovaly tmavě hnědé vlasy sahající až na lopatky. Má zelené oči, které vypadaly jako malé smaragdy. Na sobě měla žluté tričko a světle zelené kalhoty. V uších byly černé náušnice ve tvaru kočky.

Asi po týdnu se ukázalo, že je velice veselá a tolerantní. A v některých předmětech je chytrá, zejména v angličtině. Angličtina ji baví, o prázdninách jezdí do Anglie. Má tam totiž tetu se strejdou. Odpoledne chodí do jazykového kurzu. Mimo jiné ráda plave, jezdí na kole a lyžuje. Doma má psa – Dobrmana. K ostatním se chová velice tolerantně a ráda se s nima baví o čemkoliv.

Stala se mou dobrou kamarádkou a nejen mou vlastně všech.

Ideální spolužák

Přišel k nám nový spolužák. Učitelka nám ho představila pod jménem Bob Bobek. Na první pohled se nám zdálo, že je uzavřený.

Nejčastěji nosí kostkovanou košili a černé kalhoty. Na obličejí má brýle pod kterými se schovávají modré oči. Vlasy má světlé.

Později se ukázalo, že není tak uzavřený jak se zdálo, ale je veselý, legrační a průměrně chytrý. Rád hraje fotbal, florbal a rád čte dobrodružné knížky. Doma chová psa, kterého má rád. Nemá rád kočky. Každou středu chodí hrát florbal. K ostatním se chová docela dobře, až na pár lidí s ním baví všichni.

Stal se oblíbencem celé třídy. Je to doopravdový kamarád. Nikdo si na něj nestěžuje.

5. KATKA

Ideální spolužačka

Jeden den přišla paní učitelka do třídy, že zítra přijde nová spolužačka. Byla jsem zvědavá jaká bude a jak bude vypadat. Když přišla, byla úplně jiná, než jsem si představovala.

Byla širší postavy a velmi vysoká, celkově větší než jsme byli my. Její postava nebyla ani štíhlá, ani velmi široká, ani velká, ani malá. Andrea – tedy tak se jmenovala měla krásné, dlouhé, černé vlasy a jemný obličej. Oči měla velké a modré. I v obličejí vypadala o dost starší než my. Přišla elegantně oblečená. Měla bílý top s černým bolerkem, těsné a úzké džíny, boty na podpatku a černý klobouk v pánském stylu.

Byla milá, přátelská a ochotná, měla ráda jízdu na kole, tančila a krásně kreslila. Co jí nešlo, byl zpěv. Chodila do jezdeckého kroužku, kde měla krásného koně.

Sice byla přátelská, ale vztah k ostatním moc dobrý neměla. Možná to bylo tím, že byla dospělejší, tedy aspoň tak vypadala. Bavila se tak nějak se všemi, ale nebylo to takové jaké jsem si představovala. Zkrátka byla taková „oboustranná“. Občas byla v pohodě, občas ne. Nakonec se ale spřátelila se všemi a byli jsme všichni jedna velká parta.

Ideální spolužák

Když nám paní učitelka oznámila, že k nám přijde nový spolužák, který se přestěhoval z vesnice, ihned byl ve třídě slyšet šum. Každý jsme si ho představoval jinak. Byla jsem hrozně zvědavá, jaký bude, ale nezbývalo, než čekat.

Když přicházel do školy, viděla jsem ho z konce chodby. Byl vysoký a štíhlý. Ruce měl silné, alespoň to tak vypadalo. V obličejí vypadal skoro jako holka. Měl ho takový jemný a oči měl černé, vypadaly skoro magicky. Měl vlasy po ramena a hnědo-černé-krásné. Měl na sobě zelené, volné tričko, volné džínové kalhoty, černou mikinu a modrou bundu. Vypadal mile a kamarádsky. Hned se začal bavit. Byl velmi přátelský, vtipný a chytrý. Hrál florbal a tenis, nejspíš proto měl silné ruce. Měl rád horolezectví a hrál v divadle. Vztah k ostatním měl velmi dobrý. Bavili se s ním téměř všichni. I on byl velmi přátelský a společenský. Byl to zkrátka ideální spolužák.

6. KLÁRA P.

Ideální spolužačka

Osoba, kterou chci charakterizovat k nám přišla do třídy minulý rok na konci března. Je to slečna jménem Eliška Nývltová.

Jedná se o dívku vyšší, štíhlé postavy se světlými medově hnědými vlasy a jen zřídka se jí ve vlasech objevují kaštanově hnědé proužky. Líbí se mi, jak je má kudrnaté a zatočené v prstýncích trčící všemi směry. Vypadali až neuspořádaně, ale přesto velmi hezky. Má úzký, oválný obličej a malými kukadli, ale zato plnými rty. Její oči jsou světle modré, ohraničené hustými, tmavými řasami.

Eliška je velmi sympatická a milá holka, která je velice upovídaná. Často se zapojuje do hovoru, je hodně temperamentní. Nedělalo jí problém najít si kamarády. Mé kamarádce to přišlo až divné, mě to naopak fascinovalo. Dozvěděla jsem se od ní, že ráda čte a poslouchá pomalejší písničky. Což mi k ní moc nesedlo. Čekala jsem, že bude poslouchat něco rychlého a temperamentního. Zkrátka něco co bude podobné v souladu s jejím chováním. I přes její až divoké chování je poměrně skromná. Řekla bych, že je i velmi šikovná a trpělivá jelikož umí hrát na dva hudební nástroje, učí se dvěma jazyky a škola jí taky nedělá žádné větší potíže.

Zkrátka si myslím, že je to holka a kamarádka jak má být.

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám do třídy přišel nový spolužák, který se jmenoval Erik.

Je to opravdu hezký kluk s krásnými, lesklými, černými vlasy a pronikavě modře zbarvenými oči, které zvýrazňovali ostré hrany jeho bledého, někdo by řekl až kameného výrazu v obličejí. Erik je vysoký kluk, který nosí až drze těsná trička, která odhalují svalnatou postavu. Svalnatá postava je důkazem, že je sportovec. Opravdu se sportům věnoval, hrál závodně hokej.

Tento kluk navíc je velice milý, pozorný a přátelský. A po delším čase se ukázalo, že je i chytrý. Velmi mu šla matematika a chemie. Jediné negativum co jsem na něm našla je, že byl mírně namachrovaný, ale zase jsem si řekla, že v jeho případě kdo by nebyl. Také se mi velmi zalíbilo jak je ohleduplný ke všem učitelům a učitelkám. Pomáhal jim nosit sešity a další věci.

A je živým důkazem, že gatlamani ze světa nezmizeli, zatím ne!!

7. LUCKA

Ideální spolužačka

Za několik měsíců opět měl přijít nový spolužák přesněji spolužačka. Další den se tak stalo přišla o první přestávce k naší lavici a představila se jmenuje se Izabela. Pro nás nezvyklé jméno, ale na jménu přeci nezáleží. Tak jsme si s ní začali povídat, byla milá, hodná a laskavá. Když byla vyvolaná k tabuli všimla jsem si, že je štíhlá. Vlasy hnědé rozpuštěné. Má piercing na pravé straně nosu. Oblečená byla šedé džíny bílé tričko s krátkým rukávem. Po pár dnech jsem se dozvěděla, že se 3 roky věnuje gymnastice. Docela mě to překvapilo. Chování? Milá, upřímná a hlavně přátelská. Jsem moc ráda, že zrovna k nám přišla. Je to dobrá kamarádka.

Ideální spolužák

Jednoho dne přišla paní učitelka a říká „děti zítra k nám do třídy přijde nový žák“. Druhý den se opravdu tak stalo přišel k nám ráno nový spolužák a schovával se vzadu ve třídě. A vůbec s nikým se nebavil. Už od prvního pohledu bylo poznat, že je to fotbalista hubenější postavy krásné, krátké blondaté vlasy. Modré oči. A menší náušnice v levém uchu. Při první hodině se nám představil, jmenoval se Kamil. Oblečený byl: úplně černé džíny, tmavě modré tričko. Je vtipný, hodný, laskavý a aspoň trošku chytrý. Zájmy fotbal věnuje se tomu 4 roky a potom procházky a zábava. K ostatním by se měl chovat tak jako ke mně. Tohle je můj ideální spolužák.

8. NIKOLA

Ideální spolužačka

Jednoho dne nám ve škole oznámili, že přišla nová žákyně a má nastoupit k nám do třídy. Když onu slečnu přivedli, většina třídy jen koukala s otevřenou pusou. Byla štíhlá a vysoká, že ji nikdo nemohl přehlédnout. Učitelka ji posadila vedle mě, prý si budeme rozumět. Měla zelené oči a rudé rty. Její vlasy se leskly v mnoha odstínech modré, červené, zelené a černé barvy. Byla mi podobná i ve stylu oblékání, což se mi dost líbilo, protože moc lidí tento styl neuznává. O přestávce jsme se spolu začaly bavit a ukázalo se, že i její povaha je podobná té mé. Trochu cholerická, ale jinak milá a citlivá. Řekla mi, že také ráda tancuje a hraje na kytaru. Když k nám přišli kluci ze třídy a začali se předvádět, obě nás napadlo to samé – jsou to jen pubertální děti. Byla jsem šťastná, že k nám konečně nastoupila pohodová holka.

Ideální spolužák

Bylo úterý ráno a já poprvé zaspala. Do třídy jsem dorazila o půl hodiny později, zrovna když nám paní učitelka představovala nového spolužáka. Byl vysoký a měl vypracované tělo. Posadil se o lavici před nás. V obličejí měl kouzlo, zdál se milý už od pohledu. Měl černé delší vlasy a světlé modré oči. V obočí se mu leskl piercing a na ruce tetování. Byl oblečený v černých uplých kalhotách a červeno-černé košily. Měl spousty náramků a pásků. Po chvíli jsme se s ním začali bavit a byl opravdu moc zábavný. Vyprávěl nám o zážitcích z jeho tréninků bojového umění. Všem se nám moc zalíbil. Dokonce později začal holkám dávat soukromé lekce bojového umění zdarma a naučil nás nové triky. Jsme rádi, že ho máme.

---

1. FILIP

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám do třídy přivedla paní učitelka nového žáka. Představila nám ho jako Petra.

Když sem si ho poprvé prohlédl, všiml jsem si, že má drahé oblečení, sportovní postavu, modré oči a na patku sčesané vlasy. Přisedl si ke mně do lavice.

Když jsem si s ním začal povídat, tak jsem se dozvěděl to, že má rád různé druhy sportů jako je například: fotbal, hokej, házená, plavání, různé karetní hry a dokonce i šachy. Od prvního pohledu bylo vidět, že je slušně vychovaný, má rád pořádek a zajímá ho učení.

Ostatní, kluci a holky, ho nejdříve přehlíželi, ale když se dozvěděli, že má bohaté a dost slavné rodiče začali se s ním kamarádit. Naštěstí byl opravdu dobrý kamarád a jsem rád, že se mnou nepřestal kamarádit.

PS. Jediné, co jsem mu záviděl byla oblíbenost dalo by se říct, že až popularita u holek...

Ideální spolužačka

Jednoho dne k nám do třídy přivedla paní učitelka novou spolužačku. Představila nám jí jako Veroniku.

Když jsem jí poprvé uviděl všiml jsem si, že má krásné šaty, štíhlou postavu, hnědé lesklé oči s černou zorničkou uprostřed a hebké hnědé vlasy, které jí sahaly až po ramena. Měl jsem to štěstí a přisedla si ke mně do lavice. Všichni kluci mi záviděli.

Než jsme se takzvaně „otrkali“, moc jsme se spolu nebavili (asi proto, že jsme se oba styděli). Ale potom jsme se rozpovídali. Dozvěděl jsem se o tom jaké má záliby byly to například: volejbal, plavání, kupování oblečení a další ty holčičí věci... Byla slušná, pěkná, hodná a zajímala se o učení a také o sebe samou.

Ostatním se též líbila jako mě, ale se mnou si rozuměla nejvíc (což mě konkrétně nevadilo), co si budeme povídat. Po asi třech letech její táta dostal nabídku práce v zahraničí a já ani ostatní spolužáci jsme jí neviděli. Škoda!!!!

2. JAKUB

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám paní učitelka přivedla nového žáka. Nový žák jse jmenoval Bohuslav Novák. Bohuslav vypadal že bude dobře učící žák a že s ním nebudou žádné problémy. Byl to vysoký, štíhlý, ale ne svalnatý kluk, spíš moc neposiluje. Jeho obličej měl takovej trochu přiblíblej výraz, ale určitě z něj bude dobrý kamarád. Jeho vlasy byly středně dlouhé a zelené, což dost neobvyklá barva vlasů. Oblečení měl takový normální, ale ne můj styl, vypadal že to byly značkové věci. Jeho vlastnosti byly že při hodinách byl sice pozorný, ale o přestávce byl dost divoký. Jeho zájmy jsou čtení, hraní na počítači a míčové hry. Jeho vztah ke mně a ostatním byl první den žádný, ale po týdnu se to změnilo a byl dobrej kámoš.

Ideální spolužačka

Jednoho chladného dne pan učitel přivedl do třídy novou žákyni. Nová žákyně jse jmenovala Stanislava Květáková. Stanislava vypadala že je to lajdák, ale ještě sem ji moc nepoznal. Její postava vypadala úžasně, byla středně vysoká a hubená. Její vlasy byly hnědý, mněla třpytýsí se obličej a zelené oči. Její oblečení bylo přímo úžasně a lesklé. Její vlastnosti byly, někdy hlučná a někdy tichá, ale spíš se snažila o hodinách nemluvit. Její zájmy byly jako u většiny holek nakupování, ale také plavání, volejbal a přehazka. Její vztah k nám byl ze začátku podivný, ale teď se to zlepšilo.

3. DAVID M.

Ideální spolužák

1) Úvod

S mým kamarádem Martinem kamarádíme už několik let.

2) Vnější charakteristika

Dřív byl malý, ale teď je už větší než já. Má krátké hnědé vlasy a modré šibalské oči. Ruce i nohy má samý sval. Rád nosí džíny a trička v zimě mikinu.

3) Vnitřní charakteristika

Martin je veselý, někdy trochu výbušný. Hodně posiluje a závodně plave. Je otužilý, takže vůbec není nemocný.

Také rád hraje počítačové hry.

S ostatními vychází dobře, pořád něco vymýšlí a organizuje.

4) Závěr

S Martinem se nikdy nenudíme a jsem rád, že jde na stejnou školu jako já!

Ideální spolužačka

1) Úvod

Jednoho dne k nám paní učitelka přivedla do třídy novou spolužačku, která se jmenovala Aneta.

2) Vnější charakteristika

Ve dveřích se objevila vysoká, dlouhonohá bruneta s výraznýma očima. Měla dlouhé rozpuštěné vlasy a velké hnědé oči. Na sobě měla bílé kalhoty, černé tričko a sportovní boty.

3) Vnitřní charakteristika

Od prvního dne jsem jí poznal jako veselou a milou kamarádku. Ráda jezdila na bruslích, dobře hrála tenis a poslouchala disko.

Ráda pomáhala ostatním spolužákům a nezkazila žádnou legraci.

4) Závěr

Všichni včetně učitelky si jí rychle oblíbili.

4. DAVID K.

Ideální spolužák

Jednou se k nám do třídy přestěhoval nový kluk. Jmenoval se Jirka a přijel až z Japonského Tokia. Sice nechápu proč zrovna sem, ale bylo to tak.

Jirka je o kousek menší než já, ale asi o něco těžší. Má černé nakrátko sestříhané vlasy. Obličej má oválný s menší jizvičkou u pravého ucha. Má výrazně hnědé oči, z dálky jakoby byli černé. Nosí rifle a delší vytahané tričko nejčastěji značky the north face. Sportovní boty nosí v létě i zimě. Vypadal sympaticky už od pohledu v celku společenský i přátelský i když hodně nervózní.

Má hodně koníčků jako například florbal, karate, paintball nebo juggling.

Je velice kamarádský nejen ke mě, ale i k ostatním. Nedělá mu žádný problém někomu pomoci. Můžu se na něj spolehnout.

Nevím přesně, ale myslím si, že takhle by měl vypadat ideální spolužák.

Ideální spolužačka

Jednou k nám do třídy přišla nová spolužačka jmenovala se Niky.

Na první pohled sympatická s pěknou postavou. Je vyšší a má černé delší rovné vlasy. Má velké pěkné modré oči a malý nos. Oblečení má stylové, v létě nosí košile, rifle s botama na podpatku a slunečníma brýlema. V zimě zase nosí rifle buďto s kostkovanou bundou nebo kabátem a kulichem.

Snaží se být vždy milá, přátelská, usměvavá a plná humoru. Můžu se na ni spolehnout že nezapomene. Je velice učenlivá, ve škole jí nic nedělá problém.

Mezi její zájmy patří hlavně sport a malování. Ráda sportuje například tenis nebo volejbal a také maluje všemi různými technikami.

Je kamarádská a společenská a nedělá jí žádný problém někomu pomoci když potřebuje.

Nevím přesně, ale myslím si, že takhle by měla vypadat ideální spolužačka.

5. JÁRA

Ideální spolužák

Chtěl bych vám popsat mého ideálního spolužáka, se kterým by jsem chtěl chodit do třídy.

Můj spolužák je asi stosedmdesátpět centimetrů vysoký sportovní postavy. Vlasy má hnědé, nakrátko ostříhané. Také má zelené oči. Nosí džíny s košilí a přes ní mikinu. Na mém ideálním spolužákovi mám rád, že je ke mně a mým spolužákům kamarádský a hodný. Když někdo potřebuje pomoc, rád pomůže.

Nejraději hraje florbal, ale také si zamoděláři. Také má rád počítač nejenom na hry, ale i na získávání nových vědomostí.

Ve třídě je oblíbený a baví se jak s klukama, tak i s holčkama.

Byl bych rád, kdyby to byl můj spolužák a kamarád.

Ideální spolužačka

Chtěl bych vám popsat mojí ideální spolužačku, se kterou bych chtěl chodit do třídy.

Moje spolužačka je asi 160 centimetrů vysoká, štíhlé trošku vypracované postavy. Vlasy má hnědé s blondatými proužky dlouhé až k lopatkám. Oči hnědé. Ráda nosí dlouhé triko s džínami.

Na mé ideální spolužačce mám rád, že je ke mě a mým spolužákům kamarádká, hodná a ochotná. Když někdo potřebuje pomoc, ráda pomůže.

Nejraději hraje fotbal, ale také si ráda veme knížku a s chutí si jí přečte.

Ve třídě je oblíbená a baví se s každým.

Byl bych rád, kdybych s ní chodil do jedné společné třídy.

6. VÁCLAV

Ideální spolužák

Jednoho dne přišla do naší třídy nový spolužák. Jmenoval se Pavel.

Přišel mi, že je to slušný hoch. Byl štíhlý, vysoký a velký silák. Obličej měl kulatý. Oči měl hnědé. Vlasy krátké a rovné. Měl bílé tričko s krátkými rukávy, šedou mikynu a černé jeans (džíny).

Byl chytrý, ve škole dával pozor a skoro vše uměl. Byl to sportovní typ, rád běhal, hrál fotbal, byl k nám slušný a milý.

Na konci jsme si ho oblíbili a byl to náš kamarád.

Ideální spolužačka

Jednoho dne přišla do naší třídy nová spolužačka. Jmenovala se Jana.

Byla vtipná a veselá. Prostě normální holka. Postavu měla hubenou. Obličej měla oválný. Oči modré. Vlasy dlouhé a černé. Měla šedé tričko, dlouhý, černý svetr a modré jeans (džíny).

Byla chytrá a soustředivá. Ráda jezdila na kole, na koni. Kamarádila se s každým.

Na konci to byla naše nová kamarádka.

7. DAN

Ideální spolužák

Jednoho slunečného zimního dne k nám do třídy přišel nový spolužák, jmenoval se Brian.

Brian byl vysoký afričan z Ameriky. Měl velký placatý nos a velkou pusou. Jeho kudrnaté vlasy byly spletené do dredů. Velké oblečení a pestré barvy, to je celý on. Nic jiného si neoblíkal.

Přátelský, ale občas pasivní přístup k řešení problémů se k němu hodil. Zajímal se o basket i o hraní počítačových her. Každý ho měl rád, protože jeho prostě nešlo nesnášet.

Brian byl skvělý spolužák a proto s ním dodnes chodíme ven na basketbal.

Ideální spolužačka

Jednoho krásného letního dne k nám do třídy přišla nová spolužačka, jmenovala se Drahomíra.

Drahomíra byla středně velké postavy. Měla drobný obličej s velkýma očima a dlouhýma řasama. Její krásné zlaté vlasy skrývaly velkou hvězdu na čele, byla to totiž princezna z Lichtenštejnska.

Nosila ráda rozevláté šaty v pastelových barvách.

Byla přátelské povahy, proto měla hodně kamarádů. Ráda sportovala, protože byla sportovně založená. Nikdy nevydržela v klidu. Ke každé situaci měla svůj vtipný názor. Kdo by do ní řekl, že ta krásná princezna dělá kickbox a čte comixy. Všichni jí měli rádi, protože byla slušně vychovaná a vždy věděla, co ve správnou chvíli říct.

Drahomíra byla super spolužačka a proto jí máme dodnes všichni rádi.

8. MARTIN

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám paní učitelka přivedla nového spolužáka. Jmenoval se Jan. Do Prahy se přestěhoval z Ostravy. Není to jeho první stěhování. Protože bylo vedle mě místo, sedl si do mé lavice v předposlední řadě.

Honza je vysoký, štíhlý kluk s modrými očima. Vlasy má hněde na krátko ostříhané a mírně mu odstávají uši. Začínají mu růst vousy. Na tváři má malou jizvu, kterou mu v dětství udělal jeho oblíbený kocour Mourek. Měl na sobě tmavě modré džíny, černé triko a hnědou mikinu značky Adidas s kapucí.

Jeho vlastnosti se projeví postupně. Zjistil jsem, že je kamarádký. Učí se celkem dobře, takže od něj občas mohu něco opsat. Problém vidím v tom, že je velmi upovídaný a neumí udržet žádné tajemství. Rád chodí ven se mnou i s dalšími kluky hrát fotbal, florbal, basketbal atd.. Někdy společně vyrazíme na kole na projížďku po okolí. Na florbal se mnou chodí i na kroužek ve škole. Když je ošklivé počasí, tak hraje na počítači různé hry anebo se kouká na sitcomy. Večer se kouká na horory. V případě, že někdo ubližuje slabšímu, tak mu vždy pomůže. Umí se dobře prát.

Jsem rád, že k nám do třídy Honza přišel. Mám tím nového kamaráda a věřím, že s námi vydrží až do konce základní školy. Možná půjdeme spolu i na střední školu. Oba chceme být kuchařem.

Ideální spolužačka

Jednoho dne k nám do třídy přivedla paní učitelka novou spolužačku. Jmenuje se Simona. Do Prahy se přestěhovala z Plzně. Protože bylo vedle mě místo, sedla si do mé lavice v předposlední řadě.

Simona je vysoká, štíhlá holka se světle modrými očima. Nosí velké výstřihy a má velké poprsí. Vlasy má hnědé a dlouhé až po ramena. Má velký, krásný úsměv a nádherně bílé zuby. Měla na sobě červenou sukni a bílou halenku.

Její vlastnosti se projeví postupně. Zjistil jsem, že je kamarádká. Učí se celkem dobře. Problém vidím v tom, že je velmi upovídaná a neumí udržet žádné tajemství. Ráda chodí ven se mnou i s dalšími kluky a s holkami. Někdy společně vyrazíme na kole na projížďku po okolí. Když je ošklivé počasí, tak hraje na počítači různé hry, anebo kouká na sitcomy. Někdy pomáhá těm, co to moc nejde ve škole s látkou, kterou právě probíráme. Umí výborně vysvětlovat.

Jsem rád, že k nám do třídy Simona přišla. Mám tak novou kamarádku a věřím, že s námi vydrží až do konce základní školy. Možná půjdeme spolu i na střední školu. Oba chceme být kuchařem.

9. LUKÁŠ

Ideální spolužák

Jednoho dne k nám do třídy přišel nový spolužák. Paní učitelka ho přivedla před tabuli a on se nám krátce představil. Jmenoval se Petr.

Měl sportovní postavu, hnědé krátké vlasy a modré oči. Na jeho oblečení bylo poznat, že má opravdu vytríbený vkus.

Byl chytrý, nemusel se moc učit. Hlavně se s ním člověk nenudil. Rád sportoval. Měl výborné výsledky jak v atletice tak v normálních míčových hrách. Nejraději lyžoval.

Jeho oblíbené předměty byla matematika, angličtina a přírodopis. Nejvíce se mi na něm líbilo, že se zastával slabších. Jeho vztahy ve třídě byly celkem dobré. Nevycházel samozřejmě s každým, ale s většinou mých spolužáků neměl žádný problém.

Petr byl ideální spolužák hlavně v tom, že poradil nebo pomohl každému, kdo měl problém s nějakým učivem.

Ideální spolužačka

Jednoho dne k nám do třídy přišla nová spolužačka. Paní učitelka jí přivedla k tabuli a ona se nám krátce představila. Jmenovala se Lucie.

Byla hubená a poměrně vysoká. Měla rozpuštěné světle hnědé vlasy sahající na ramena a stejnou barvu měli i její oči.

Měla světle modré džíny a žluté tričko s krátkými rukávy.

Byla chytrá, hezká a upřímná, ovšem ne natolik, že by každému do očí řekla co si o něm myslí. Občas něco zkritizovala, ale jen mírně v dobrém slova smyslu. Hlavně byla vtipná a to se vždy hodí. Moc to s tím smyslem pro humor nepřeháněla, protože nechtěla aby si to někdo vysvětloval špatně, ale vždy, když řekla něco vtipného tak opravdu „zaperlila“. Ráda také pomohla každému kdo byl v nouzi.

Měla ráda přírodu a sport. Mezi její oblíbené aktivity patřilo lyžování, jízda na kole, bruslení, běh a turistika. Uměla i nádherně kreslit. Byla několikrát v zahraničí, takže jí bavil zeměpis a trochu i přírodopis. Matematika, čeština, dějepis a angličtina byly její nejoblíbenější předměty. Cizí jazyky jí šli opravdu výborně.

S ostatními vycházela velmi dobře. S nikým moc velké konflikty neměla, ale když se pohádala a věděla, že byla chyba na její straně, druhý den to hned napravila.

Lucie byla opravdu ideální spolužačka do nepohody.

Příloha č. 2

VÝSLEDKY SOCIOMETRICKÉHO ŠETŘENÍ VE TŘÍDĚ (předchozí výzkum z konce školního roku 2010)

Pořad. číslo	Jméno	Obliba	Vliv	Průměr	Známky od chlapců		Známky od dívek		Náklonnost
					Obliba	Vliv	Obliba	Vliv	
1.	Jakub	3,55	3,15	3,35	2,88	3,00	4,00	3,25	3,00
2.	David K.	3,20	3,70	3,45	2,38	3,25	3,75	4,00	2,87
3.	Jaromír	2,65	3,30	2,98	1,88	2,88	3,17	3,58	3,13
4.	Václav	3,15	4,20	3,68	2,38	4,38	3,67	4,08	1,96
5.	David M.	2,90	2,48	2,69	2,44	2,22	3,25	2,67	-
6.	Filip	2,20	2,65	2,43	2,00	2,38	2,33	2,83	3,09
7.	Daniel	2,35	3,05	2,70	2,13	3,13	2,50	3,00	2,22
8.	Lukáš	1,75	2,90	2,33	1,62	2,38	1,83	3,26	3,09
9.	Viktor	3,60	4,00	3,80	3,13	3,50	3,92	4,33	2,78
10.	Martin	3,00	3,55	3,28	2,13	2,88	3,58	4,00	2,43
11.	Zuzana	3,43	4,33	3,88	4,00	4,44	3,00	4,25	-
12.	Petra	2,00	2,65	2,33	2,56	2,78	1,55	2,55	3,09
13.	Adéla	2,40	2,20	2,30	2,22	2,44	2,55	2,00	2,43
14.	Veronika	2,15	2,95	2,55	2,67	3,00	1,72	2,90	2,39
15.	Ester	2,65	3,60	3,13	2,89	3,33	2,45	3,81	2,48
16.	Nikola	2,75	2,90	2,83	2,89	3,44	2,64	2,45	3,70
17.	Viktorija	2,15	2,90	2,53	3,00	3,22	1,45	2,63	2,43
18.	Klára P.	2,00	2,65	2,33	1,67	2,67	2,27	2,63	2,00
19.	Hana	3,50	4,15	3,83	3,89	4,44	3,18	3,90	2,70
20.	Klára Š.	2,75	3,40	3,08	3,44	3,89	2,18	3,00	3,13
21.	Lucie	2,24	3,14	2,69	3,11	3,56	1,58	2,83	-
22.	Tereza	3,30	3,70	3,50	3,89	3,89	2,81	3,55	3,52
23.	Kateřina	2,15	3,40	2,78	2,33	3,33	2,00	3,45	2,09
24.	Irena	3,45	3,85	3,65	3,56	3,67	3,36	4,00	2,61
Nejvyšší hodnota									
Nejnižší hodnota									